

Emma Pulkka & Ronja Uimi

VANHEMMUUDEN TUKEMINEN LAPSIPERHEISSÄ ETELÄ-SAVON ALUEELLA

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma

2018

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijät	Tutkinto	Aika
Emma Pulkka Ronja Uimi	Sosionomi (AMK)	Huhtikuu 2018
Opinnäytetyön nimi Vanhemmuuden tukeminen lapsiperheissä Etelä-Savon alueella		
Toimeksiantaja Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE), Etelä-Savo		
Ohjaaja Annamaija Siren		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä tutkitaan vanhemmuuden tukemista teemallisten perheitojen avulla Mikkelissä. Teemallisella perheillä tarkoitetaan kaikille vanhemmille avointa matalan kynnyksen tapahtumaa, jossa pyritään tukemaan vanhemmuutta erilaisten aiheiden kautta. Tutkimuksen tavoitteena oli luoda toimintamalli Etelä-Savoon. Vanhemmuuden tukea tarkastellaan tutkimuksessa vanhempien näkökulmasta sekä kolmen eri teeman avulla, jotka ovat lapsen käytöksen pulmat, vanhemmuus eron jälkeen ja kiusaaminen. Tarkoituksena oli selvittää, kuinka teemalliset perheillat toimivat osana vanhemmuuden tukemista ja kuinka iltoja voisi kehittää. Tutkimuksessa selvitettiin myös, kokevatko vanhemmat tarvitsevänsä tukea vanhemmuuteen sekä ovatko he kokeneet saaneensa tarvitsemaansa tukea vanhemmuuteen.</p> <p>Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi Etelä-Savon Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma eli LAPE-hanke. Tutkimus toteutettiin sekä laadullisena että määrällisenä tutkimuksena kyselylomakkeiden avulla. Kyselylomakkeeseen vastasi 46 teemallisiin perheitoihin osallistunutta vanhempaa sekä 9 vanhempaa Webropol-kyselyyn LAPE Etelä-Savo -Facebook-ryhmän kautta. Aineisto kerättiin talven 2017–2018 aikana.</p> <p>Tutkimuksesta saadut tulokset vahvistavat opinnäytetyössä käsiteltyä teoriaa ja aiempia tutkimuksia. Tuloksissa vertailtiin vanhemmuuden tukea teemallisten perheitojen teemojen avulla. Tuloksista nostettiin esille vanhempien kokema hyöty teemallisista perheilloista. Lapsiperheiden vanhempien vastauksissa tuli paljon kehittämisohjeita ja -toiveita teemallisiin perheitoihin. Johtopäätöksissä todettiin kyseisen teeman ja lapsen haasteiden vaikuttavan vanhemmuuden tuen tarpeeseen. Johtopäätöksissä nostettiin esille myös teemallisten perheitojen hyvät ja kehitettävät puolet vanhempien näkökulmasta.</p> <p>Tutkimuksen tavoitteen mukaisesti tulosten ja johtopäätösten pohjalta luotiin toimintamalli, joka toimii tulevaisuudessa työkaluna teemallisia perheitoja järjestäville ammattihenkilöille Etelä-Savossa. Toimintamalli pohjautuu vanhempien kokemuksiin järjestetyistä teemallisista perheilloista. Toimintamallissa on otettu myös huomioon vanhempien toiveet liittyen teemallisiin perheitoihin.</p>		
Asiasanat vanhemmuus, tukeminen, eroaminen, kiusaaminen, käyttäytymishäiriöt		

Authors	Degree	Time
Emma Pulkka Ronja Uimi	Bachelor of Social Services	April 2018
Thesis title		52 pages 7 pages of appendices
Supporting of the parenthood in the children families in South- ern Savo		
Commissioned by		
Programme to address reform in child and family services		
Supervisor		
Annamaija Siren		
Abstract		
<p>In this thesis, the concept of parenthood support was studied through the analysis of themed family evenings in various families in Mikkeli. Based on the observations in these family evenings, an operating model was created to aid professionals in Southern Savo in the future. Parenthood support was observed from the viewpoint of the parents and with the use of three different themes which were the problems with children's behavior, parenthood after a divorce and bullying. The purpose of the themed family evenings, was to find out how these evenings supported parenting and how these evenings could be improved from the perspective of the parents. The research also included, if the parents felt a need for more support with parenthood or if the parents had received the needed support.</p> <p>The objective of the study was to create an operations model which would serve as a tool in the future for professionals who arrange themed family evenings in the area of Southern Savo. The operations model is based on the views of the parents in three themed family evenings.</p> <p>The study was carried out as a quantitative study and as a qualitative study with the help of a questionnaire. There were both quantitative and qualitative questions in the questionnaire. The process began in the idea stage which was followed by the planning stage, after which it was moved to carrying out the work. The findings were analyzed and conclusions were drawn. The operations model was established based on these findings and conclusions.</p> <p>The findings of the study were compared with the help of three different themes. The main conclusion of the themed family evenings was that the parents found the evenings very beneficial. The parents also gave a lot of recommendations and hopes for these themed family evenings through their answers. In the conclusions, it was concluded that there were two crucial factors that affected the need for parenthood support, which were the specific theme and the challenges that the child faces.</p>		
Keywords		
parenthood, supporting, parting, bullying, behavior problems		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN MUUTOSOHJELMA.....	7
3	VANHEMMUUS.....	8
3.1	Vanhemmuuden määrittely	9
3.2	Vanhemmuuden roolit.....	10
3.3	Jaettu vanhemmuus	12
3.4	Monimuotoinen perhe	12
4	EROAMINEN.....	14
4.1	Eroprosessi.....	14
4.2	Vanhempien ero lapsen näkökulmasta.....	16
5	KIUSAAMINEN.....	17
5.1	Kiusaamisen muodot	17
5.2	Kiusaamisen roolit	18
5.3	Kiusaamisen seuraukset.....	18
6	KÄYTTÄYTYMISHÄIRIÖT	19
6.1	Käyttäytymishäiriöiden ilmeneminen.....	20
6.2	Aggressiivinen käytös	20
7	AIKAISEMMAT TUTKIMUSTULOKSET	21
8	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	22
8.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	23
8.2	Tutkimusmenetelmät	23
8.2.1	Laadullinen tutkimus	24
8.2.2	Määrällinen tutkimus.....	24
8.3	Aineiston keruu	24
8.4	Aineiston analysointi	26
8.5	Toimintamalli.....	26
8.6	Tutkimuksen tausta.....	27

9	TUTKIMUSTULOKSET	29
9.1	Teemalliset perheillat.....	29
9.2	Lapsen käytöksen pulmat	33
9.3	Vanhemmuus eron jälkeen	35
9.4	Kiusaaminen	37
10	JOHTOPÄÄTÖKSET	39
11	POHDINTA	42
11.1	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	42
11.2	Kehittämisehdotukset	43
11.3	Opinnäytetyöprosessi	44
	LÄHTEET	47
	LIITTEET	

Liite 1. Vanhemmuuden tukeminen -kysely

Liite 2. Teemalliset perheillat osana vanhemmuuden tukemista -toimintamalli

1 JOHDANTO

Vanhemmuuden tukemista on tutkittu aiemmin erilaisissa organisaatioissa, joloin kohderyhmä on rajautunut usein esimerkiksi tiettyyn päiväkotiin. Välimäen (1998) mukaan julkisen päivähoidon yhdeksi perustehtäväksi on määritetty vanhemmuuden tukeminen (Lammi-Taskula & Varsa 2001, 1). Kekkonen (2004, 91) on tutkinut ja kehittänyt vanhemmuuden tukemiseen liittyviä lapsiperheiden peruspalveluita. Hänen mukaansa syy vanhemmuuden tukemiseen nousee haasteista lapsen toiminnassa, käytöksessä, kehityksessä tai terveydessä.

Vanhemmille tulisi tarjota tukea niin paljon kuin mahdollista, jotta vanhemmilla olisi voimia antaa lapselle parhaat lähtökohdat elämään. Vanhempien tulisi toimia hyvinä ja tasapainoisina esimerkkeinä lapselle, joihin lapsi voi samaistua. Vanhemman väsymys ja stressi vievät voimia lapsen tarpeiden vastaamiseen. (Kaimola 2005, 15.)

Hanhelan (2017) mukaan vanhemmat kaipasivat vanhemmuuden tukea moniin eri arjen tilanteisiin Mikkelin alueella. Esille nostettiin kolme teemaa, joista jokaisesta järjestettiin teemallinen perheilta tukemaan vanhemmuutta. Kyseiset teemat olivat lapsen käytöksen pulmat, vanhemmuus eron jälkeen sekä kiusaaminen. Käsittelimme vain näitä kolmea teemaa opinnäytetyössämme vanhemmuuden tukemisen näkökulmasta.

Toteutimme opinnäytetyön osana Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa eli LAPE-hanketta, jonka tarkoituksena on uudistaa lasten ja perheiden palvelut. Hankkeen tavoitteena on edistää lasten ja nuorten hyvää elämää. Tavoitteena on myös tuen oikeanaikainen saaminen, lasten ja nuorten parempi kohtaaminen ja osallistaminen sekä heidän oikeuksien tunteminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 2–3.) Opinnäytetyömme aihe nousi esiin työelämäkumppanimme LAPE:n hankekoordinaattorilta, minkä pohjalta kiinnostuimme aiheesta ja aloimme työstämään opinnäytetyötä. Tutkimus on merkittävä, koska vanhemmat kaipaavat kohtaamisia muiden kanssa ja kohtaaminen on nostettu yhdeksi keskeiseksi asiaksi teemallisissa perheilloissa (LAPE Etelä-Savo 2017a).

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, kuinka kokeilussa olleet teemalliset perheillat toimivat osana vanhemmuuden tukemista. Teemallisella perheillalla tarkoitetaan matalan kynnyksen tapahtumaa, joka on avoin kaikille vanhemmille ja jossa pyritään tukemaan vanhemmuutta asiantuntijoiden avulla erilaisista aiheista. Aiemmissa illoissa tarjottiin myös ilmaista iltapalaa sekä lastenhoitoa. Illat olivat pääsääntöisesti tarkoitettu päivähoito- ja alakouluikäisten lasten vanhemmille. LAPE järjesti syksyn 2017 aikana kolme teemallista perheiltaa Mikkelissä, joiden tarkoituksena oli luoda kohtaamisen paikkoja perheille (LAPE Etelä-Savo 2017a). Tarkoituksena oli saada myös tietoa vanhempien kokemasta ja toivomasta tuesta vanhemmuuteen liittyen. Näiden pohjalta tavoitteenamme oli kehittää teemallisista perheilloista toimintamalli, jota sosiaalialan ammattilaiset voivat hyödyntää tulevaisuudessa Etelä-Savon kaikissa kunnissa. Toimintamalli pohjautui opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin, jotka käsittelivät teemallisten perheillojen toimivuutta ja niiden kehittämistä lapsiperheiden vanhempien näkökulmasta sekä heidän toivoman tuen saamista.

Tutkimuksen aineistonkeruun toteutimme kyselylomakkeen avulla kolmessa teemallisessa perheillassa sekä Webropol-kyselyn kautta. Kyselyihin vastasivat perheilltoihin osallistuneet vanhemmat sekä osa LAPE Etelä-Savo -Facebook-ryhmän jäsenistä. Opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys koostuu viidestä käsitteestä, joita ovat vanhemmuus, tukeminen, eroaminen, kiusaaminen ja käytöshäiriöt.

Vanhemmuuden tukeminen on ajankohtaisesti tärkeä aihe ja LAPE:n toiminta Etelä-Savossa sekä ympäri Suomea on hyvin paljon pilottitoimintaa. Tämän myötä opinnäytetyömme kehittää toimintaa alueella sekä antaa uutta tietoa. Tutkimuksemme myötä saamme lisää ammatillisuutta ja siitä on meille hyötyä tulevaisuudessa työskennellessämme päiväkodissa. Vaikka lastentarhanopettaja työskentelee pääsääntöisesti lasten kanssa, on myös vanhempien tukeminen hyvin tärkeää lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta.

2 LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN MUUTOSOHJELMA

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma eli LAPE on Sipilän hallituksen kärkihanke, jonka tarkoituksena on uudistaa lasten ja perheiden palvelut. Lapsen

edun ja oikeuksien huomioiminen sekä vanhemmuuden tuki on merkittävää uudistuksessa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018). Hankkeen tavoitteena ovat lasten ja nuorten hyvän elämän edistäminen sekä perheen hyvinvoinnin tukeminen. Lasten, nuorten ja perheiden tulisi päästä tarvitsemiensa palveluiden piiriin sujuvasti, mitä pyritään edistämään hankkeen avulla. Hankkeen päättymisen jälkeen tavoitteena on tuen oikeanaikainen saaminen, ammattilaisten keskinäinen yhteistyö sekä lasten ja nuorten mielipiteen huomioiminen. Hankesuunnitelman mukaan lapselle annettava tuki on tuotava osaksi tavalista arkielämää, kuten kouluun ja kotiin. Tuen saaminen oikea-aikaisesti vahvistaa perheen voimavaroja, jolloin perheellä olisi mahdollisuus parantaa tilanetta itse. Tavoitteena on keskittää lasten ja perheiden palvelut perhekeskuksiin, jolloin ammattihenkilöt toimisivat perheiden hyväksi verkostomaisesti. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 2–4.)

Paikallisella tasolla Etelä-Savossa LAPE:n muutosohjelman avulla pyritään tukemaan maakunnallisten perheiden, lasten ja nuorten palveluiden kehittämistä. Perheiden osallisuuden tukeminen huomioidaan kehitystyössä. Muutosohjelman painopiste on ehkäisevissä palveluissa sekä varhaisessa tuessa. (LAPE Etelä-Savo 2017b.)

Teemalliset perheillat ovat osa hankkeen toimintaa Etelä-Savon alueella, minkä tarkoituksena on luoda kohtaamisen paikkoja vanhemmille. Teemallisissa perheilloissa on käsitelty syksyn 2017 aikana kolmea eri teemaa. Näitä teemoja olivat lapsen käytöksen pulmat, vanhemmuus eron jälkeen sekä kiusaaminen. Teemallisten perheillojen kohderyhmänä ovat Etelä-Savossa asuvien lapsiperheiden vanhemmat. Tilastokeskuksen (2016) mukaan Etelä-Savossa asui 17 615 lapsiperhettä vuonna 2016.

3 VANHEMMUUS

Vanhemmuus ei ole synnynnäistä vaan siihen kasvetaan (Kaimola 2005, 14). Vaikka vanhemmaksi tulemistä odotetaan, se koetaan yleensä stressaavaksi tekijäksi (Ritmala ym. 2010, 78). Perustana lapsen ja vanhempien suhteeseen on lapsen oikeus omiin vanhempiinsa (Järvinen ym. 2012, 31). Lapsen asemaan asettuminen sekä lapsen tarpeiden kuunteleminen ovat edellytyksiä hyvään vanhemmuuteen. Vanhemmuus on suhde, joka kestää koko eliniän, eikä

siitä voi koskaan irtisanoutua. Lapsen hyvinvoinnin tulisi mennä aikuisen tarpeiden ohi. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 21, 36.) Vanhempana lapsen kasvatamisen lisäksi omassa aikuisuudessa kasvaminen on tärkeää (Kaimola 2005, 16).

3.1 Vanhemmuuden määrittely

Vanhemmuuden määrittely on yksinkertaista lapsen asuessa biologisten vanhempiensa kanssa yhdessä. Lapsen eläessä uusperheessä tai erossa biologisista vanhemmistaan, vanhemmuuden määrittely on haasteellisempaa. (Vilén ym. 2006, 86.) Vanhemmuutta voidaan tarkastella biologisen, juridisen, psyykkisen ja sosiaalisen vanhemmuuden näkökulmasta. Biologisessa vanhemmuudessa lapsella ja vanhemmalla on sama geeniperimä, joka luo biologisen suhteen. (Vilén ym. 2010, 10.) Lapsen synnyttäneelle naiselle ja tämän avio- puolisolleen määräytyy suoraan vanhemmuus ja huoltajuus. Kuitenkin biologisen vanhemman rooli voi olla haastavaa määrittellä tilanteessa, jossa lapsi saadaan hedelmöityshoidon avulla. (Järvinen ym. 2012, 31.)

Psyykkisessä vanhemmuudessa lapsi tuntee häntä hoivaavan aikuisen vanhemmakseen. Lapsen luottama aikuinen on hänen psyykkinen vanhempi. (Vilén ym. 2010, 11.) Järvinen ym. (2012, 31) käyttävät psyykkisestä vanhemmuudesta käsitettä psykologinen vanhemmuus, jossa lapsen vanhemmiksi katsotaan ne henkilöt, jotka lapsi kokee omiksi vanhemmikseen. Tunteet luovat siis perhesuhteen psykologisessa vanhemmuudessa.

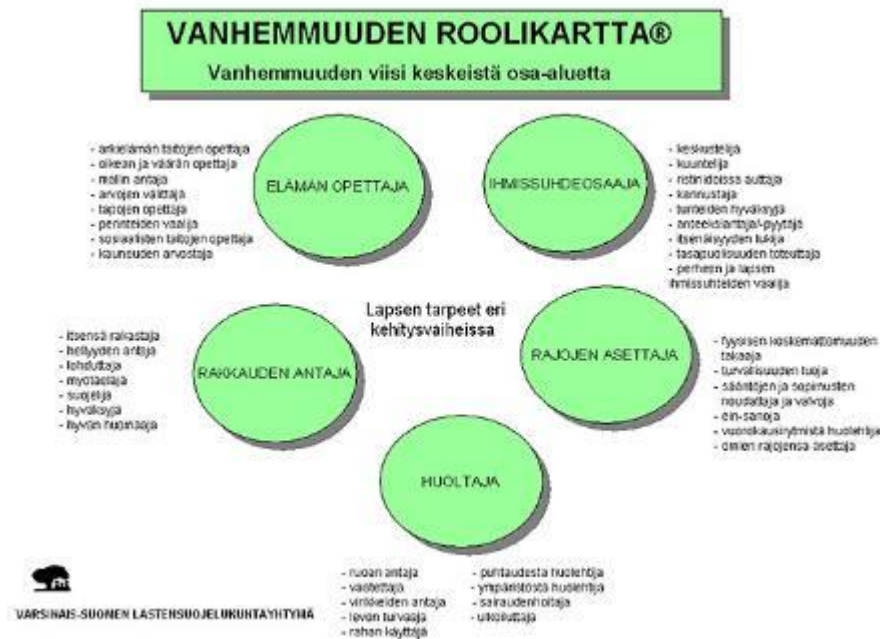
Sosiaalisessa vanhemmuudessa lapsen arkeen kuuluu lapsesta huolehtiva aikuinen. Sosiaalinen vanhempi voi olla esimerkiksi lapsen isä- tai äitipuoli, joka elää lapsen kanssa arjessa. (Vilén ym. 2010, 11.) Lapsen arjen asioista huolehtiminen on tärkeää lapselle. Kuitenkin uusperheessä lapsen voi olla aluksi vaikeaa ottaa vastaan isä- tai äitipuolen antamaa hoivaa. (Vilén 2006, 86.)

Määttä ja Rantala (2010, 74) puolestaan jakavat vanhemmuuden biologiseen, sosiaaliseen sekä psykologiseen vanhemmuuteen. Sama henkilö on tavallisesti kaikkia edellä mainittuja, mutta kyseessä voi olla myös useampia henkilöitä, jotka täyttävät vanhemmuuden eri puolia. Juridinen vanhemmuus liite-

tään oikeudellisiin kysymyksiin, minkä vuoksi se ei ole mukana vanhemmuuden jaottelussa. Kuitenkin Vilén ym. (2010, 11) mukaan yhteiskunnan antamat oikeudet ja velvollisuudet liittyvät juridiseen vanhemmuuteen. Juridinen oikeus määräytyy adoption kautta adoptiovanhemmille. Vilén ym. (2006, 86) mukaan juridinen vanhemmuus merkitsee samaa kuin biologinen vanhemmuus. Erona kuitenkin biologiseen vanhemmuuteen on se, että juridisesta vanhemmuudesta puhutaan käsitteellä huoltajuus. Lapsen huoltajuutta voidaan muuttaa tarvittaessa oikeudenkäynnin kautta tai vanhempien suostumuksella.

3.2 Vanhemmuuden roolit

Vanhemmuuden erilaisia rooleja voidaan tarkastella vanhemmuuden roolikartan avulla (kuva 1), jonka tarkoituksena on selkeyttää vanhemmuutta (Vilén 2006, 118). Vanhemmuus on jaettu viiteen osa-alueeseen, joita ovat elämän opettaja, rakkauden antaja, huoltaja, ihmissuhdeosaaja ja rajojen asettaja (Kekkonen 2004, 34). Erilaiset osaamiset arjessa muodostavat vanhemmuuden. Vanhemmalla on hyvä olla useita erilaisia vanhemmuuden rooleja joustavan toiminnan kannalta. Vanhemman ollessa vuorovaikutuksessa lapsen kanssa syntyy erilaisia vanhemmuuden rooleja. (Vilén 2006, 118.) Roolit siirtyvät sukupolvelta toiselle, mutta eivät ole pysyviä vaan kehittyvät jatkuvasti. Osa rooleista jakautuu vain tiettyyn ikään, kehitystasoon tai koko elämään. Jokaisella vanhemmuuden roolilla on merkitystä lapselle. Kuitenkin osa rooleista on elintärkeitä lapsen hengissä pysymisen vuoksi. (Kekkonen 2004, 33.) Perheen elämäntilanteella sekä lapsen iällä on merkitystä vanhemmuuden rooleihin. Huoltajan, rakkauden antajan sekä ihmissuhdeosaajan roolit korostuvat lapsen ollessa pieni. Vanhemman tulee huomioida lapsen tarpeet ja tunnistaa ne lapsen ollessa riippuvainen vanhemmastaan selviytyäkseen. Rajojen asettajan rooli tulee tärkeäksi, kun lapsi kasvaa. (Vilén ym. 2006, 120.)

Kuva 1. Vanhemmuuden roolikartta (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2018)

Elämän opettajan roolissa vanhemman tulee olla lapselle esikuva, joka antaa mallia lapselle. Vanhempi opettaa lapselle arkielämään liittyviä ja sosiaalisia taitoja sekä neuvoo lasta ymmärtämään oikean ja väärän. Myös erilaisten tapojen ja perinteiden opettaminen kuuluu elämän opettajan rooliin. (Kekkonen 2004, 34.)

Rakkauden antaja on rooli, joka toimii lohduttajana sekä suojelee lasta. Vanhempi hyväksyy lapsen sellaisena kuin hän on sekä antaa hänelle hellyyttä. Lapselle tulee myös rakentaa terve itsetunto, jolloin vanhempi toimii sen rakentaja. (Kekkonen 2004, 34.) Vanhemman tulee myötäelää lapsen elämää sekä huomata hyviä asioita (Vilén ym. 2006, 119).

Huoltajan rooliin kuuluvat lapsen arjesta huolehtiminen. Vanhemman tulee antaa lapselle ravintoa sekä vaatteita, huolehtia lapsen hygieniasta sekä turvata lapselle hyvä ympäristö virikkeineen. Vanhemman tulee antaa lapselle riittävästi lepoa sekä hoitaa häntä tarvittaessa. (Vilén 2006, 119.)

Rajojen asettajan roolissa vanhemman tulee osata asettaa lapselle tiettyjä rajoja, jotka luovat turvallisuutta sekä turvaavat fyysisen koskemattomuuden. Vanhemman tulee osata sanoa "ei" jos tilanne sen vaatii. Sopivan vuorokausi-rytmin huolehtiminen lapsen kehityksen kannalta on vanhemman vastuulla. (Kekkonen 2004, 34.)

Vanhemman ollessa ihmissuhdeosaajan roolissa hän toimii kuuntelijana lapselle. Vanhempi hyväksyy erilaisia tunteita ja kannustaa lasta. Vanhemman tehtävänä on myös antaa lapselleen anteeksi ja pyytää anteeksi tarvittaessa. Vanhempi on tasapuolinen, tukee lapsen itsenäistymistä sekä auttaa ristiriidoissa. (Kekkonen 2004, 34.)

3.3 Jaettu vanhemmuus

Huttusen (2001) ja Kääriäisen (2008) mukaan jaetulla vanhemmuudella tarkoitetaan molempien vanhempien osallistumista ja sitoutumista vahvasti vanhemmuuteen. Jotta jaettu vanhemmuus toteutuu arjessa, molempien vanhempien täytyy pitää työelämä ja perhe-elämä tasapainoisena. (Hakovirta & Rantalaiho 2009, 38.) Lapsi ja vanhempi voivat asua eri osoitteissa, jolloin lapsen asioita hoitaa useampi henkilö (Pitkänen 2011, 88). Vanhempien eläessä yhdessä lapsiensa kanssa vanhemmuuden roolien oletetaan jakautuvan tasaisesti. Kuitenkin eroperheessä vanhemmuuden erilaiset roolit korostuvat. (Kuronen 2003, 114.) Jaetun vanhemmuuden tarkoituksena ei ole se, että vanhempien tulisi jakaa lapsen aika tasaisesti molemmille. Vanhempien erotessa on tärkeää, että lapsella säilyvät läheiset ihmissuhteet. Lapsen tulee saada myös molempien vanhempiensa huolenpitoa sekä yhteistä aikaa vanhempiensa kanssa. Kuitenkaan aina lapsen ja vanhemman yhteinen aika ei toteudu. (Hakovirta & Broberg 2007, 19–33.)

Jaetussa vanhemmuudessa tärkeintä ei ole se, että lapsen hoito- ja kasvatusten menisi täysin tasan vanhempien välillä. Tärkeämpää olisi, että molemmille vanhemmille kohdistuisi lapsen ilot sekä surut. Vanhemmuuden jakamattomuus aiheuttaa aina tietynlaista roolijakoa sukupuolen välillä. (Huttunen 2001, 176.)

3.4 Monimuotoinen perhe

Merkitys perheestä on muuttunut yhteiskunnallisesti niin kuin myös yksilöllisesti. Sen vuoksi perheen määrittäminen on muuttunut haastavaksi. Jokainen luo oman käsityksensä perheestä. (Vilén 2006, 54.) Jokaiselle ihmiselle perhe merkitsee hieman eri asioita. Kuitenkin yksilön perhekäsitys ei pysy sa-

manlaisena läpi elämän vaan siihen vaikuttavat ikä ja muutokset elämäntilanteissa. (Määttä & Rantala 2010, 67.) Perheelle ei ole yhtä oikeaa määritelmää, vaan siihen vaikuttaa kulttuuri. Suomalaisessa ja länsimaisessa kulttuurissa perheen muodostavat vanhemmat ja lapset, jotka asuvat kotona. (Vilén ym. 2010, 10.) Järvisen ym. (2012, 31) mukaan perheen ajatellaan koostuvan yleensä vanhemmasta ja lapsesta, joilla on emotionaalinen suhde toisiinsa ja he asuvat samassa talossa. Perheet ovat kuitenkin nykyaikana hyvinkin monimuotoisia. Vilén ym. (2010, 10) mukaan Suomen tilastokeskuksen tilastoissa samassa talossa asuvien henkilöiden katsotaan olevan perhe. Näissä tilastoissa perheet ovat jaoteltu lapsettomiin ja lapsien kanssa asuviin aviopareihin, yhden vanhemman muodostamiin perheisiin sekä rekisteröityihin pariskuntiin. Avoparit luokitellaan perheeksi asumisen perusteella. Perheet, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia, luokitellaan lapsiperheeksi (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 37).

Perheet jaotellaan perinteisesti ydin-, yksinhuoltaja- sekä uusperheisiin. Ydinperheellä tarkoitetaan perhettä, jossa on kaksi biologista vanhempaa, kun taas yksinhuoltajaperheessä biologisia vanhempia on yksi. Uusperhe käsitettä käytetään, kun perheessä on ainakin yksi alle 18-vuotias lapsi, joka on ainoastaan toisen vanhemman. Perhemuodot ovat kuitenkin muuttuneet vuosikymmenien aikana. (Määttä & Rantala 2010, 68.) Perinteisen perhejaottelun rinnalla ovat myös adoptio- ja sateenkaariperheet, monikulttuuriset ja sijaisperheet sekä lapsettomat perheet. Adoptioperheessä oikeudet ja velvollisuudet, jotka kuuluvat biologiselle vanhemmalle siirtyvät adoption kautta adoptiovanhemmalle. Sateenkaariperheen muodostavat samaa sukupuolta olevat vanhemmat. Perhe, jossa on eri kulttuureista henkilöitä, muodostavat monikulttuurisen perheen. Mikäli lapsi ei voi asua biologisten vanhempiansa kanssa, lapsi voi olla sijoitettuna toiseen perheeseen, jolloin puhutaan sijaisperheestä. Lastensuojelulliset syyt aiheuttavat lapsen sijoituksen toiseen kotiin. Lapsettomassa perheessä lasta on voitu yrittää saada usean vuoden ajan, jolloin lapsettomuus voi aiheuttaa kriisin. (Vilén ym. 2010, 15–23.)

Lapsen määritelmä käsittää jokaisen alle 18-vuotiaan, ellei täysi-ikäisyyttä saavuteta aikaisemmin lakien perusteella. Lapsella on oikeus nimeen syntymästään lähtien. Jokaisella lapsella tulisi olla oikeus tuntea vanhempansa ja saada heiltä hoivaa, mikäli se on mahdollista. (Unicef 2017, 7, 9.) Lapsella

esiintyvä oppimiskyky ja -halu ovat hänellä jo syntyessään. Jokaisessa lapsessa tulee ottaa huomioon lapsen yksilölliset tarpeet ja toiveet. (Vilén 2006, 11.) Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimus on luotu lapsinäkökulmasta. Periaatteena yleissopimuksessa ovat lapsen hyvä kasvu ja arki. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 27.)

Jokainen lapsi syntyy tiettyyn kulttuuriin, yhteiskuntaan sekä perheeseen. Lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat vuorovaikutus ympäristön kanssa. Lapsi tarvitsee hoivaa ja huolenpitoa aikuiselta selviytyäkseen. (Vilén ym. 2006, 12.) Lapsi tarvitsee vanhemmaltaan turvallisuutta ja huolenpitoa, arvovaltaa sekä esikuvaa, johon voi samaistua (Malinen & Kumpula, 2005, 45). Lapsi hakee vanhemmiltaan rakkautta ja ihailua sekä haluaa olla vanhemmilleen tärkein asia maailmassa. Lapselle riittää hyvät vanhemmat, joiden ei tarvitse olla täydellisiä. (Kaimola 2005, 15.) Lapsen kasvaessa ikätovereiden merkitys kasvaa jatkuvasti. Lapsen kehittyminen on prosessi, jossa jokaisessa kehitysvaiheessa lapsi toimii ymmärryksen mukaan. (Vilén ym. 2006, 12.) Oikeus yksityisyyteen ja kotirauhaan tulisi olla jokaisella lapsella. Lapsen fyysisistä, sosiaalisista ja psyykkisistä tarpeista tulisi huolehtia perheessä, joka toimii lapsen kasvu-ympäristönä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 29, 36.)

4 EROAMINEN

Vanhempien erolla tarkoitetaan parisuhteen päättymistä ja pariskunnan yhteiselämän loppumista (Väestöliitto 2017). Vanhempien ero ei kuitenkaan ole vain heidän kahden välinen asia, vaan se koskettaa koko perhettä, myös lasta (Kääriäinen 2015, 36). Erojen yleisyys on noussut voimakkaasti länsimaissa viimeisten vuosikymmenten aikana. Tämä on horjuttanut perinteistä perheajattelun muotoa. (Kääriäinen ym. 2017, 11.)

4.1 Eroprosessi

Pariskunnalle ero voi olla äkillinen katastrofi. Erityisesti pariskunnan hylätty, loukattu ja jätetty osapuoli kokee eron usein katastrofina. Hän ei ole välttämättä edes huomannut suhteen huononemista ja on ollut tyytyväinen siihen. Toinen osapuoli on voinut tällä aikaa valmistautua eroon jo henkisesti, eikä se tule hänelle äkillisenä yllätyksenä. Tällaisten tapausten yleisimmät syyt ovat

uskottomuus ja rakastuminen toiseen, jolloin hylkääminen tapahtuu usein hyvin yllättävänä ja äkillisenä tekona. Toinen yleinen vaihtoehto eroamiseen on pariskunnan hiljalleen tapahtuva etääntyminen toisistaan. Etääntyminen käsitetään usein pariskunnan kasvamisena erilleen, erilaisten elämänarvojen omaksumisena tai puolisoitten muuttumisena. Näihin voi vaikuttaa esimerkiksi parin tarpeet, tuntemus yhteensopimattomuudesta tai käsitykset esimerkiksi kasvatuksesta tai raha-asioista. Vähitellen etääntyessään toisistaan pari on usein käynyt eroprosessia läpi yhdessä ja erikseen. Tällöin eron henkinen prosessi eroaa merkittävästi verrattuna äkilliseen erotilanteeseen. (Rönkkö & Rytönen 2010, 217.)

Eroaminen on prosessi, johon liittyy monia erilaisia vaiheita ja tasoja. Tasoja ovat muun muassa fyysinen, seksuaalinen, tunne-, vanhemmuuden, rooli-, sosiaalinen, taloudellinen sekä juridinen taso. Ensimmäisenä vaiheena erossa ilmenee esivaihe. Tällöin molemmat tai toinen osapuolista alkaa pohtia eroa ja siihen liittyviä asioita. Osapuolet etääntyvät usein emotionaalisesti toisistaan ja alkavat ymmärtää suhteen hajoamisen. Esivaihe voi näkyä suhteessa myös epämääräisinä eron vuosina, ”on-off”-tilanteina, jolloin pari elää välillä erossa ja välillä yhdessä. Esivaiheeseen voi kuulua myös koko ajan havaittavissa oleva eron uhka. (Rönkkö & Rytönen 2010, 218–219.)

Henkisen, psyykkisen, sosiaalisen ja fyysisen eron tekeminen ovat myös osa eroprosessia. Fyysinen ero on kaikista konkreettisista, jolloin pari muuttaa erilleen. Henkiseen eroon kuuluu omien ajatusten ja identiteetin kokoamista ja rakentamista uudelleen. Tämä vaihe voi kestää jopa vuosia. Sosiaalinen ero liittyy vahvasti psyykkiseen eroon, jolloin läheis- ja ystävyysuhteet voivat rikkoontua. Eronneen parin läheisverkoston mielestä eron aloitteentekijä voi olla usein enemmän syyllinen eroon ja näin ollen hän voi jäädä vaille tukea. Tämän vuoksi sosiaalinen ero on yleensä eron aloitteentekijälle vaikeampi. (Rönkkö & Rytönen 2010, 218–219.) Eron vaiheet ovat jokaisen tärkeää käsitellä itselleen sopivalla tavalla, koska muuten ero voi kasaantua epämääräiseksi vyöhdiksi ja olla käsittelemättömänä myös riski tulevia parisuhteita ajatellen (Stolbow 2014, 28).

4.2 Vanhempien ero lapsen näkökulmasta

Eronnut pari ei voi kuitenkaan erota vanhemmuudesta, jos heillä on yhteisiä lapsia (Rönkkö & Rytönen 2010, 219). Vanhempien eroaminen vaikuttaa aina jollakin tavoin lapseen ja jokainen lapsi reagoi siihen yksilöllisellä tavalla. Toinen lapsi voi pohtia asiaa itsekseen ja sulkeutua omaan huoneeseensa, toinen taas voi huutaa ja olla esimerkiksi aggressiivinen ja tällä tavoin näyttää tunteensa. Vanhempien tulee silti aina tukea ja auttaa lasta sekä kuunnella ja keskustella hänen kanssaan, kunnes hän on siihen valmis. Lapselle kannattaa kertoa erosta siinä vaiheessa, kun vähintään toinen vanhempi on päättänyt muutoksesta. Tällöin lapselle voidaan antaa vastauksia hänen kysymyksiinsä, jotka ovat usein hyvin konkreettisia, esimerkiksi 'Muutetaanko me pois tästä kodista?'. (Mäkijärvi 2014, 10–17.)

Suomessa yli 30 000 lasta kokee vanhempiensa eron vuosittain (Mäkijärvi 2014, 9). Näissä tilanteissa on tärkeää, että vanhemmat pystyvät huolehtimaan lapsesta ja hänen hyvinvoinnistaan. Vanhempien hyvät välit ja yhteistyö lapsen asioita hoidettaessa on tärkeää lapselle. (Koskela 2009, 18.) Lapsen etua edesauttaa usein myös se, jos lapsi saa säilyttää yhteyden molempiin vanhempiinsa, vaikka asuisi pääsääntöisesti vain toisen vanhemman kanssa. Tärkeää on, että vanhemmat eivät mustamaalaa toisiaan lapselle sekä kertovat rakastavansa lasta edelleen. Lapselle on myös hyvä selventää, että ero ei johdu hänestä. (Rönkkö & Rytönen 2010, 220–223.) Lapset usein ajattelevat näin, koska kokevat syyllisyyttä vanhempien erosta. Lapsen huomioiminen ja tukeminen erotilanteessa ja sen jälkeen on merkittävää lapsen näkökulmasta. Vanhempien tulee huomioida erityisesti lapsen tarpeet, toiveet ja kaikki erilaiset tunteet. (Koskela 2009, 18–19). Tärkeää on, että lapsi tulee nähdyksi, kaivatuksi, pidetyksi ja arvotetuksi molempien vanhempiensa osalta (Stolbow 2014, 223).

Vanhempien ero voi olla joissakin tapauksissa helpotus ja hyvä asia lapselle. Erotilanteisiin voi liittyä usein riitelyä, johon lasta ei kuulu ottaa mukaan. Valitettavasti kuitenkin moni lapsi joutuu seuraamaan sivusta tällaista tilannetta, ja silloin lapsi voi tuntea vanhempiensa eron helpottavana asiana. (Koskela 2009, 18.)

5 KIUUSAAMINEN

Kiusaaminen voidaan määritellä monin eri tavoin. Kuitenkin olisi tärkeää, että ihmisillä olisi yhteneväinen käsitys kiusaamisesta, erityisesti esimerkiksi samassa koulussa työskentelevillä. (Hamarus 2006, 47.) Tämä on tärkeää, jotta siihen voidaan puuttua johdonmukaisella tavalla. Yhtenä määritelmänä kiusaamisesta pidetään pitkäkestoista, toistuvaa henkistä, ruumiillista tai sosiaalista väkivaltaa. Kiusaamistilanteeseen liittyy myös kiusaajan vallan tavoittelu. Kiusaamiseen tulisi puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, heti kun havaitsee tai saa tiedon kiusaamisesta. Pitkäkestoisen, toistuvan toiminnan määritelmä ei aina siis täyty, koska muuten kiusaamiselle annettaisiin lupa jatkua liian pitkään ja puuttuminen tapahtuisi liian myöhään. (Hamarus 2008, 12–14.)

Toisen määritelmän mukaan kiusaamiseen kuuluu subjektiivinen kokemus ja valtaepätasapaino. Subjektiivisella kokemuksella tarkoitetaan kiusatun omaa kokemusta kiusatuksi tulemisesta. (Hamarus 2012, 23.) Kuitenkin ihmisten, erityisesti lasten herkkyyserot vaikuttavat kiusatuksi tulemiseen. Joku voi pitää tekoa kiusaamisena, kun taas toinen voi ottaa sen leikillä. (Hamarus 2008, 15.) Valtaepätasapainoisessa tilanteessa kiusattu ja kiusaaja eivät ole tasavertaisia keskenään (Hamarus 2012, 23). Epätasapaino voi olla ruumiillista, henkistä tai sosiaalista. Nämä voivat ilmetä esimerkiksi fyysisen koon, alustavan käytöksen tai kavereiden lukumäärän eroavaisuuksina kiusatun ja kiusaajan välillä. Tällöin kiusattu joutuu usein puolustautumaan tai tuntee itsensä avuttomaksi. (Hamarus 2008, 12.)

5.1 Kiusaamisen muodot

Kiusaaminen voi olla joko suoraa tai epäsuoraa. Nykypäivänä yleistyneen sähköisissä viestimissä tapahtuvan kiusaamisen lisäksi kiusaaminen voi olla fyysistä, henkistä ja sosiaalista. Fyysinen kiusaaminen on esimerkiksi potkimista, lyömistä, hiuksista repimistä tai nipistelyä, mikä on suoraa kiusaamista. Henkinen kiusaaminen voi olla sekä suoraa että epäsuoraa, jolloin kiusaaja esimerkiksi haukkuu, nimittelee tai levittelee perättömiä juoruja. Sosiaalisessa kiusaamisessa kiusaaja pyrkii vaikuttamaan kiusatun vuorovaikutus- ja ystävyyssuhteisiin negatiivisesti. Sähköisissä viestimissä tapahtuva kiusaaminen

on muuten samanlaista kuin muut kiusaamisen muodot, paitsi että se tapahtuu kännyköiden ja internetin välityksellä. (Hamarus 2012, 38–39.) On todettu, että pojat käyttävät enemmän fyysistä ja verbaalista suoraa kiusaamista kuin tytöt, mutta molemmat käyttävät yhtä paljon epäsuoraa kiusaamista (Repo 2015, 86).

Kiusaaminen tapahtuu ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja sosiaalisissa suhteissa, jonka myötä se on yhteisöllinen asia. Arvostus tai sen puute aiheuttaa kiusaamista. (Hamarus 2008, 27.) Kiusaamisen pohjimmainen tarkoitus on kuitenkin aina sama riippumatta sen edellä mainituista muodoista. Kiusaamistilanteissa kiusaaja pyrkii tietyn aseman, roolin tai huomion tavoitteluun ryhmässä ja yhteisössä. Kiusatulle pyritään rakentamaan tietynlainen maine ja eristämään hänet ryhmästä. Kiusatulle rakennetun erilaisuuden tai toiseuden vuoksi hän joutuu kiusatun rooliin. (Hamarus 2012, 37, 40.)

5.2 Kiusaamisen roolit

Kiusaaminen on ilmiö, joka tapahtuu ryhmässä, koska siihen liittyy monenlaisia rooleja. Yleisimmät ja tunnistettavimmat roolit ovat kiusaaja ja kiusattu. Muita rooleja ovat apuri, vahvistaja, puolustaja ja sivustaseuraaja, jotka jäävät usein huomaamatta kiusaamistilanteissa. Apuri, vahvistaja ja sivustaseuraaja hyväksyvät kiusaamisen, mutta puolustaja asettuu kiusatun puolelle ja pyrkii estämään kiusaamista. Mitä pienemmistä lapsista on kyse, sitä vaikeampaa on tunnistaa muita rooleja kiusatun ja kiusaajan lisäksi. Tutkimusten mukaan on todettu, että pojat ja tytöt ovat kiusatun roolissa melkein yhtä paljon, mutta kiusaajana pojat ovat aktiivisempia. (Repo 2015, 84–86.)

5.3 Kiusaamisen seuraukset

Kiusatuksi joutuminen on aina traumaattinen asia ja kehityksellinen riski. Kiusaamisella on sekä välittömiä että pitkäaikaisia vaikutuksia. Näihin vaikuttaa erityisesti se, kuinka kauan kiusaaminen jatkuu. Välittömiä vaikutuksia kiusatulle ovat muun muassa ahdistuneisuus, huono itsetunto, kielteinen minäkuva, yksinäisyys, itsetuhoajatukset ja masentuneisuus. Nämä kiusaamisen seuraukset kuitenkin vahvistuvat sitä enemmän, mitä pidemmälle kiusaaminen etenee. Pahimmassa tapauksessa kiusatuksi joutuminen voi johtaa itsemur-

haan tai viime vuosien aikana yleistyneihin joukkosurmiin. Kuitenkin yleisempää on, että kiusatusta ajan myötä tulee arempi ja vetäytyvämpi kuin aggressiivinen. (Salmivalli 2010, 25–27.)

Kiusaamiseen on tärkeää puuttua, koska lapset eivät lopeta kiusaamista itseltään (Salmivalli 2010, 30). Siinä onnistutaan tehokkaasti, jos käytettävissä on riittävästi väyliä, joiden avulla lapset voivat tuoda omia kokemuksia ja näkemyksiä esiin. Lapsella tai nuorella tulee olla mahdollisimman paljon luotettavia aikuisia ympärillään, joille hän voi kertoa kiusaamisesta. Tällaisia aikuisia ovat esimerkiksi kotona omat vanhemmat tai koulussa opettajat, kouluterveydenhoitaja tai kuraattori. Myös luotettavat ystävät ovat tärkeitä kiusaamiseen puuttumisen kannalta kiusatulle. Edellä mainitut henkilöt ovat lapselle luottamusväyliä. Virallinen väylä on esimerkiksi tunnilla kirjoitettu kertomus, jossa kiusaaminen tuodaan ilmi. Aikuisten on tärkeää kertoa lapsille ja nuorille myös siitä, kuinka kiusaamistilanteiden kanssa toimitaan, jos esimerkiksi havaitsee kiusaamista. (Hamarus 2008, 117–119.)

6 KÄYTTÄYTYMISHÄIRIÖT

Lapsen käytökseen vaikuttaa aina hänen oma kehityksensä sekä oppiminen ja ympäristö, joiden poikkeavuudesta voi seurata käyttäytymishäiriöitä. Lapsen käyttäytymishäiriöt voivat olla seurausta esimerkiksi vanhempien liian ymmärtäväisestä suhteesta lapsen haluihin. Lapsi on saanut tällöin kaiken haluamansa, eikä hän ymmärrä ei-sanana merkitystä. Lapsi ei ole oppinut käsittelemään ja ottamaan vastaan sääntöjä ja rajoituksia, jolloin häiriöt ilmenevät usein tällaisissa tilanteissa. Käyttäytymishäiriöt voivat myös johtua lapsen taustalla olevasta pelosta, jota hän ei kykene unohtamaan tai irtautumaan siitä. (Heinämäki 2000, 63–64, 72.) Aikuisen hoidon ja huolenpidon puutteen vuoksi lapsi voi tuntea ahdistusta ja pelkoa. Ongelmaperheen, jossa vanhemmat eivät pysty huolehtimaan lapsestaan esimerkiksi päihteiden käytön takia tai ovat välinpitämättömiä, lapsen oireet tulevat myöhemmin esiin erilaisina käyttäytymisen häiriöinä. (Viljamaa 2014, 7–8.)

Käytöshäiriöisten lasten kanssa työskennellessä tavoitteena on asiakkaan itsekokemuksen ja -arvostuksen muuttuminen riittävän turvalliseksi psyykkisen

rakentumisen ja kehityksen avulla. Tällöin jaettu mielipaha muuttuu mielihyväksi. (Brummer 2005, 206.)

6.1 Käyttäytymishäiriöiden ilmeneminen

län myötä lapsen käyttäytymishäiriöt tulevat yhä näkyvimmiksi hänen sosiaalisten sääntöjen ja tapojen noudattamisen puutteen tai niiden heikkouden kautta. Lapset, joilla ilmenee käyttäytymishäiriöitä, voidaan jaotella kolmeen eri ryhmään: väkivaltaisesti käyttäytyvät, rajattomat sekä arat ja pelokkaat lapset. (Heinämäki 2000, 63.) Persoonallisuus vaikuttaa siihen, kuinka lapsi purkaa pahaa oloaan. Sen voi purkaa kohtelemalla itseään kaltoin eli sisäänpäin. (Viljamaa 2014, 35.) Tällöin lapsi voi olla arka tai hänellä voi olla heikko itsetunto (Heinämäki 2000, 62). Toinen vaihtoehto oireilla on väkivaltaisuus ja muihin kohdistuva raivo, mikä on itsestään ulospäin suuntautuvaa (Viljamaa 2014, 35).

Lapsen käyttäytymisen perusteella voidaan tunnistaa sosiaalis-emotionaalisia vaikeuksia. Sosiaalis-emotionaalinen häiriö esiintyy lapsella usein jonkin seurauksena, esimerkiksi puheen tuottamisen vaikeuden takia lapsella voi ilmetä käyttäytymishäiriöitä, jolloin ensisijainen ongelma kätkeytyy käytöksen taakse. Käyttäytymishäiriöt on muistettava kuitenkin erottaa lapsen normaaliin kehitykseen kuuluvista vaiheista, esimerkiksi uhmaiästä tai kasvatukseen liittyvistä haasteista. Käyttäytymishäiriöt ovat havaittavissa usein arkipäivän toimintojen tilanteissa tai niiden välisissä siirtymätilanteissa. Sosiaalis-emotionaaliset häiriöt näkyvät myös erityisesti syömisessä, nukkumisessa, siisteyskasvatuksessa, puheen tuottamisessa sekä sääntöihin liittyvissä tilanteissa. Lapsi voi vastustaa sääntöjä muun muassa satuilun, aggression tai valehtelun avulla. Myös vuorovaikutuksen heikkous toisten lasten kanssa, omien tunteiden hallinnan vaikeus ja empatian puute ovat merkkejä sosiaalis-emotionaalisista ongelmista. (Heinämäki 2000, 61–62.)

6.2 Aggressiivinen käytös

Väkivaltaa käyttävä lapsi kokee aggressiota ja sietää huonosti pettymyksiä (Heinämäki 2000, 63). Aggressio mielletään usein negatiiviseksi, mutta se voi olla myös positiivista toimintaa. Kielteiseen aggressioon kuuluu usein mielihy-

vän lähteen menettäminen. (Sinkkonen 2010, 170.) Lapsi voi käyttäytyä väkivaltaisesti myös avuttomuuden tunteen kokemisen myötä (Brummer 2005, 201). Jokainen lapsi tarvitsee kuitenkin tervettä aggressiota irrottautuaakseen riippuvuussuhteista. Myös hyvän aggressioenergian avulla lapsi oppii ottamaan oman kehonsa haltuun. Lapsen aggression ilmaisemista ei tule kuitenkaan torjua liiaksi, sillä jokainen tasapainoinen lapsi voi saada raivokohtauksen, joka aiheutuu pettymyksen tunteesta. (Sinkkonen 2010, 170.)

On todistettu, että usein lapsen ikä vaikuttaa aggression määrään. Mitä vanhemmaksi lapsi kasvaa, sitä enemmän aggressiivisuus vähenee. Myös aggressiivisuuden muoto muuttuu, sillä suora aggressio vähenee iän myötä ja tilalle tulee verbaalista aggressiota. (Keltikangas-Järvinen 2010, 67.) Aggressio ilmenee eri tavoin tytöillä ja pojilla. Tyttöjen aggressiivisuus on enemmän epäsuoraa, kun taas pojilla se näkyy suorana aggressiona. Jo varhaiskasvatusikäisillä pojilla on todettu esiintyvän enemmän fyysistä aggressiivisuutta kuin tytöillä. Syynä tällaiseen ilmenemiseen voidaan pitää yhteiskunnan odotuksia, missä tytöiltä odotetaan selvästi hillitympää käyttäytymistä poikiin verrattuna. (Kaltiala-Heino 2013, 61–64.) Muutamasta vuosikymmenestä taaksepäin nykypäivään sukupuolierot ovat kuitenkin vähentyneet koko ajan (Keltikangas-Järvinen 2010, 69).

7 AIKAISEMMAT TUTKIMUSTULOKSET

Vanhemmuuden tukemisesta on tehty tutkimuksia aiemmin, joista suurin osa käsittelee aihetta päiväkodin tai muun organisaation näkökulmasta. Aiheesta oli saatavilla myös paljon pro gradu -tutkimuksia, mutta heikon saatavuuden vuoksi emme pystyneet oikeastaan hyödyntämään kyseisiä tutkimuksia.

Liukku (2009) on tutkinut opinnäytetyössään vanhempien tukemista päivähoitohenkilöstön näkökulmasta, mitä vanhemmuuden tukemisesta ajatellaan yleisesti sekä kuinka se toteutuu kyseisissä päiväkodeissa. Tutkimustuloksista nousee esiin kasvatuskumppanuuden merkitys vanhemmuuden tukemisessa. Kun taas Holttinen ja Hunnako (2016) ovat tutkineet opinnäytetyössään vanhemmuuden tukemista vanhempien näkökulmasta Seinäjoen kunnallisissa päiväkodeissa. Tutkimustulokset kertoivat, että kyseiset päiväkodit Seinäjoella pystyvät tukemaan vanhemmuutta vanhempien tarpeiden mukaan. Sirkkiä

(2016) on tehnyt kirjallisuuskatsauksen matalan kynnyksen perhepalveluista vanhemmuuden tukemisessa, missä analysoitiin, kuinka esteettömyys, osallisuus ja vanhemmuuden tukeminen toteutuvat kyseisissä perhetaloissa. Kyseinen työ eroaa meidän työstämme, koska meidän tarkoituksena oli tutkia, kuinka teemalliset perheillat toimivat vanhemmuuden tukemisessa. Meidän opinnäytetyössämme kohderyhmänä oli Etelä-Savon alueella asuvat lapsiperheet.

Tikkaoja (2014) on selvittänyt laadullisessa pro gradu -tutkimuksessaan lapsiperheiden kokemuksia vanhemmuuden tukemisesta ja voimaantumisesta. Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat ovat olleet asiakkaana aikuissosiaalityössä, jolloin on selvitetty millaista tukea vanhemmat ovat saaneet vanhemmuuteensa. Tutkimuksen tulokset kertovat sen, että ennaltaehkäisevälle lapsiperhetyölle pidettiin tarvetta. Kuitenkin vanhemmat olivat saaneet tukea neuvolasta ja lähipiiristä. Kilpelä ja Vierelä (2006) ovat nostaneet omassa pro gradu -tutkimuksessaan keskeiseksi vertaistuen merkityksen. Tutkimuksella pyrittiin tuottamaan tietoa vanhemmuudesta sekä ryhmäneuvolan toimivuudesta osana vanhemmuuden tukemista. Tutkimustuloksissa nostettiin ryhmäneuvolan merkitystä osana vanhemmuuden tukemista ja vahvistamista.

8 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyö toteutettiin osana lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa eli LAPE-hanketta. Lähtökohtana työlle olivat työelämäkumppanimme LAPE:n järjestämät kolme teemallista perheiltaa syksyn 2017 aikana Mikkelissä. Teemallisia perheilloja kehoitettiin perheiden kohtaamisen paikkoina. Perheillat käsitelivät vanhemmuuden tukemista eri teemoin. Teemallisissa perheilloissa keskeisenä tarpeena on kohtaaminen. Vanhemmat olivat toivoneet kohtaamisia erilaisten toimijoiden, asiantuntijoiden sekä toisten vanhempien kanssa. Teemallisten perheiltojen aiheet nousivat vanhemmilta. Perheilloissa keskeisinä teemoina olivat varhaisen tuen lisäksi vanhemmuuden vahvistaminen, tiedon jakaminen, erilaisten palveluiden ja toimijoiden esille tuominen sekä vertaisuuden luominen. (LAPE Etelä-Savo 2017a.) Tässä luvussa esitellään opinnäytetyön toteutusta tarkemmin kertomalla opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset, tutkimusmenetelmät, aineistonkeruumenetelmät, aineiston

analysointi, toimintamallin luominen sekä opinnäytetyön aikataulu ja käytännön toteutus.

8.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Mikkelissä kokeilussa olleiden teemallisten perheiltöjen avulla niiden sopivuutta vanhemmuuden tuen tarpeeseen. Tarkoituksena oli saada myös tietoa vanhempien kokemasta ja toivomasta tuesta vanhemmuuteen liittyen. Edellisten perusteella toteutettiin toimintamalli, jota voidaan hyödyntää kaikissa Etelä-Savon kunnissa tulevaisuudessa osana vanhemmuuden tukemista. Toimintamalli perustui teemallisiin perheiltöihin.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset:

- Miten teemalliset perheiltöt toimivat vanhemmuuden tukemisessa lapsiperheissä?
- Miten teemallistoja voisi kehittää vanhempien näkökulmasta?
- Millaista tukea lapsiperheiden vanhemmat toivovat saavansa?

8.2 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena sekä kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena. Opinnäytetyöstä laadullisen sekä määrällisen teki aineistonkeruumenetelmänä käytettävä kyselylomake, jossa oli sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Heikkilän (2014, 14–15) mukaan nämä kaksi eri tutkimusotetta voivat mahdollisesti täydentää toisiaan riippuen tutkimusongelmasta ja tutkimuksen tarkoituksesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään pääasiassa avoimia kysymyksiä. Avoimien kysymysten käyttö on tarpeen silloin, kun vastausvaihtoehdot ei tiedetä. Suljettujen kysymysten käyttö on tarkoituksenmukaista, mikäli vastausvaihtoehdot ovat ennestään tiedossa ja niitä on rajallinen määrä. Näin voidaan välttää myös virheitä vastauksissa. Kyselylomakkeen suunnittelussa on otettava huomioon aiheeseen liittyvä kirjallisuus, tutkimusongelman ja kysymysten täsmentäminen, käsitteet sekä tutkimusasetelma. Aineiston käsittely tulee ottaa myös huomioon suunnitteluvaiheessa. Tutkimukselle asetetut tavoitteet täytyy tietää, jotta voidaan aloittaa

kyselylomakkeen laatiminen. Tutkijan on olennaista tietää, minkälaisiin kysymyksiin vastauksia etsitään. Tutkijan täytyy varmistaa, että kyselylomakkeen avulla saadaan vastauksia tutkittavaan asiaan. (Heikkilä 2014, 45–47.)

8.2.1 Laadullinen tutkimus

Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään tutkimuskohdetta ja selittämään sen käyttäytymisen ja päätösten syitä. Tutkimuksen kohderyhmä rajataan usein pieneksi ja valitaan harkinnanvaraisesti. Tulokset analysoidaan mahdollisimman tarkasti, eikä pyritä tilastollisiin yleistyksiin. Laadullinen tutkimus on hyvä tutkimusmenetelmä kehittämistyössä. Laadullisen tutkimuksen teossa aineisto on usein tekstimuotoista ja sitä kerätään vähemmän strukturoidusti kuin määrällisessä tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään vastaamaan pääsääntöisesti kysymyksiin miksi, miten ja millainen. (Heikkilä 2014, 15.)

8.2.2 Määrällinen tutkimus

Kvantitatiivinen tutkimus, josta voidaan puhua myös nimellä tilastollinen tutkimus, perustuu lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviin kysymyksiin. Tällöin tarvitaan riittävän suuri ja edustava otos. Aineiston keruu tapahtuu usein standardoituja tutkimuslomakkeita hyödyntäen, joissa on valmiita vastausvaihtoehtoja. Taulukot ja kuvat kuuluvat vahvasti määrälliseen tutkimukseen. Tuloksissa saadaan usein selville olemassa oleva tilanne, mutta asioiden syitä ei pystytä selvittämään riittävästi. Kvantitatiivinen tutkimus pyrkii vastaamaan erityisesti kysymyksiin mikä, missä, paljonko ja kuinka usein. (Heikkilä 2014, 15.)

8.3 Aineiston keruu

Opinnäytetyön aineisto kerättiin kolmessa LAPE:n järjestämässä teemallisessa perheillä loka–joulukuussa 2017 sekä vuoden 2018 tammikuussa internetin kautta Webropol-kyselyn avulla. Aineistonkeruumenetelmänä käytimme kyselylomaketta (liite 1). Hirsjärven ym. (2009, 193–204) mukaan kysely on yksi tapa kerätä itse aineistoa. Kyselyiden ajatellaan usein olevan kvantitatiivisia, mutta ne voivat yhtä hyvin olla myös kvalitatiivisia, jolloin kysymykset ovat usein avoimia. Kyselyitä voidaan tehdä sekä verkkokyselynä tai kontrolloituna kyselynä. Kontrolloidun kyselyn yksi muoto on informoitu kysely,

jolloin kyselyn tekijä jakaa kyselylomakkeet vastaajille henkilökohtaisesti, esimerkiksi erilaisissa tilaisuuksissa, joissa tavoitetaan kohdejoukko. Tärkeää on kertoa vastaajille tutkimuksen tarkoituksesta ja avata kyselyä tarvittaessa. Kyselylomake voi sisältää avoimia kysymyksiä, monivalintakysymyksiä tai asteikkoihin perustuvia kysymyksiä.

Kyselylomakkeen laatimisen pohjalla käytimme asettamiamme tutkimuskysymyksiä. Pohdimme, mitä tietoa haluamme saada kyselylomakkeen avulla vanhemmilta, jotta saisimme vastauksia tutkimuskysymyksiimme sekä toimintamalliimme. Kyselylomaketta teimme yhteistyössä LAPE:n yhteyshenkilöemme kanssa, jotta saisimme kyselyllä mahdollisimman kattavasti vastauksia. Kyselyyn laadimme sekä avoimia että suljettuja kysymyksiä, jotta saisimme mahdollisimman perusteltuja vastauksia. Kyselylomakkeen valmistumisen jälkeen kysely vietiin näytille muille LAPE:ssa työskenteleville, jotta he voisivat antaa palautetta ja korjausehdotuksia kyselyyn. He totesivat kyselylomakkeen hyväksi, joten pääsimme käyttämään kyselyä teemallisissa perheilloissa, emmekä siksi testanneet kyselylomaketta muuten. Käytimme samaa kyselylomaketta jokaisessa illassa. Katsoimme saamiamme vastauksia ensimmäisen illan jälkeen, jotta olisimme tarvittaessa pystyneet muuttamaan kysymysten muotoilua. Teemallisissa perheilloissa kerroimme vanhemmille opinnäytetyöstämme, jotta vastaajista jokainen tiesi, mihin on vastaamassa ja mitä vastauksilla tehtiin.

Webropol-kyselyn teimme aikaisemman kyselyn pohjalta. Muutimme kuitenkin kysymyksiä, jotka viittasivat teemallisiin perheiltöihin. Saimme LAPE:lta vielä muutamia korjausehdotuksia Webropol-kyselyyn, ja korjausten jälkeen kysely toteutettiin. Kysely oli avoinna kahden viikon ajan LAPE Etelä-Savo -Facebook-ryhmän sivulla. Teemallisten perheiltöjen jälkeen syötimme myös niiden kyselyiden vastaukset Webropol-kyselymuotoon, jotta pääsimme analysoida saamiamme vastauksia selkeämmin. Näin pystyimme vertailemaan kolmen eri teemallisen perheiltön vastauksia ja Facebook-ryhmän kautta tulleita vastauksia keskenään.

8.4 Aineiston analysointi

Kun saimme kerättyä aineiston, siirsimme tiedot elektroniseen muotoon, jotta aineiston analysointivaihe sujuisi helpommin. Näin pyrimme myös vähentämään virheiden määrää, mitä olisi voinut tulla paperiversioita selatessa edestakaisin. Aineistoa lähestytään usein ensimmäisen kerran tematisoinnin kautta, jolloin voidaan tuoda esiin tutkimusongelmaa vahvistavia teemoja (Eskola & Suoranta 2014, 176). Teemoittelu on analyysimenetelmä laadullisessa analyysissä, missä aineistosta etsitään toistuvia teemoja eli aihepiirejä (Koppa 2016). Tuloksista on löydettävä ja eroteltava asiat, jotka ovat tärkeitä tietoja asetettuihin tutkimuskysymyksiin (Eskola & Suoranta 2014, 176). Erilaisia teemoja eli aiheita etsitään aineistolähtöisesti, jossa etsitään yhdistäviä seikkoja tai seikkoja, jotka eroavat toisistaan (KvaliMOTV 2018).

Valitsimme analysointimenetelmäksi teemoittelun. Menetelmänä teemoittelu sopi tutkimukseemme, koska kyselylomakkeemme eteni tiettyjen teemojen perusteella. Tutkimusraporttiin liitetään usein erilaisia sitaatteja teemoista, minkä avulla saadaan havainnollistettua lukijalle esimerkkejä. Sitaattien avulla lukijalle annetaan todiste siitä, että analyysi perustuu tiettyyn aineistoon. Sitaatteja valitessa tutkijan tulee olla kriittinen ja pohtia sitaatin tarpeellisuutta kyseisessä kohdassa. (KvaliMOTV 2018.) Tuloksien pohjalta syntyvät johtopäätökset tulee liittää esimerkiksi teoriaan tai edellisiin tutkimuksiin (Eskola 2010, 197). Teemoittelun onnistumiseksi vaaditaan teorian ja tutkimustulosten vuoropuhelua (Eskola & Suoranta 2014, 176).

8.5 Toimintamalli

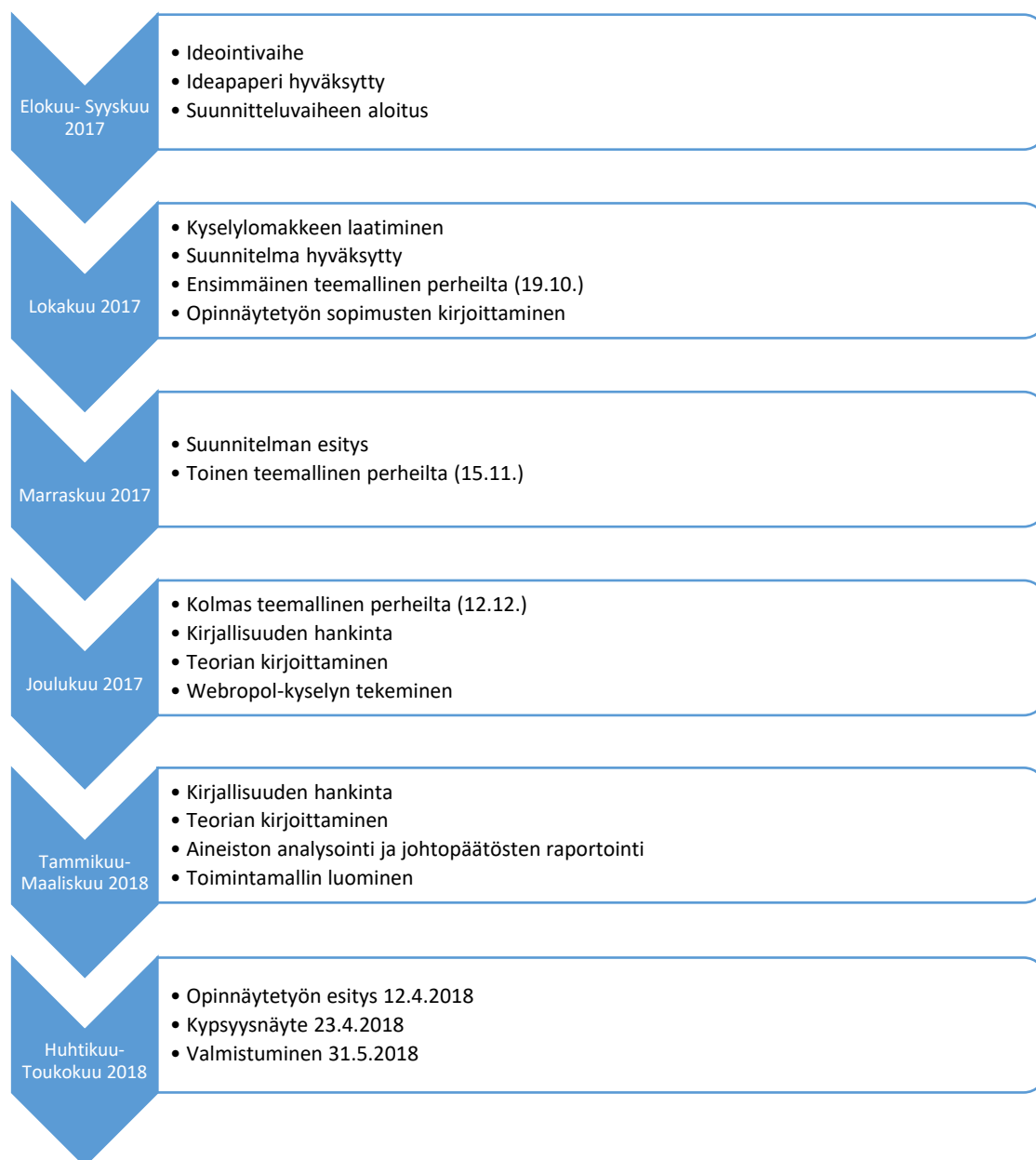
Tarkoituksena oli siis luoda toimintamalli teemallisista perheilloista (liite 2). Syksyn 2017 aikana järjestetyt teemalliset perheillat toimivat toimintamallin pohjana. Kyselyn avulla keräsimme vanhempien toiveita ja mielipiteitä teemallisista perheilloista, jotta voisimme kehittää niistä mahdollisimman toimivan ja tarpeisiin vastaavan mallin, joka palvelisi mahdollisimman laajaa joukkoa.

Toimintamalli tehtiin elektroniseen versioon, jotta sillä voitaisiin saavuttaa mahdollisimman laaja joukko toimijoita, jotka tulevat jatkossa järjestämään teemallisia perheilloja. Toimintamallin on tarkoitus olla eräänlainen työkalu, jonka avulla toimijat pystyvät tukemaan vanhemmuutta perheillojen avulla.

Toimintamallista tehtiin PowerPoint -tiedosto, josta saadaan tietoa teemallisten perheiltojen rakenteesta kuin mainostamisestakin sekä yleisesti teemallisista perheilloista. Kokosimme toimintamalliin vanhempien toivomia teemoja liittyen vanhemmuuden tukemiseen. Näin ollen toimijat näkevät, minkälaisia aiheita vanhemmat ovat toivoneet. Tällä tavoin pyrimme saamaan toimintamallista ja sitä kautta teemallisista perheilloista mahdollisimman asiakaslähtöisen. Teemallisten perheiltojen tarkoituksena on tukea vanhemmuutta, jolloin on tärkeää tietää, minkälaista tukea vanhemmat tarvitsevat arkeensa.

8.6 Tutkimuksen tausta

Opinnäytetyöprosessimme alkoi ideointivaiheella elokuussa 2017. Pohdimme erilaisia aiheita opinnäytetyöllemme, jonka ainoana kriteerinä oli sen liittyvän lapsiin ja heidän perheisiin, koska molemmat suoritimme lastentarhaopettajakelpoisuuden. Otimme yhteyttä opettajamme kautta lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman koordinaattoriin, joka etsi opiskelijoita vanhemmuuden tukemiseen liittyvään projektiin. Juteltuamme hänen kanssaan projektista, päätimme ryhtyä tekemään opinnäytetyötä kyseisestä aiheesta. (Kuva 2.)

Kuva 2. Opinnäytetyön etenemisprosessi

Idea hyväksyttiin oppilaitoksen puolelta ja siirryimme suunnitteluvaiheeseen. Suunnitteluvaiheessa tarkensimme ja rajasimme aihetta vielä lisää. Lähetimme hyväksytyn suunnitelman myös LAPE:n yhteistyökumppanillemme ennen ensimmäistä teemallista perheiltä. Suunnitelma esitettiin seminaarissa 2.11.2017. Teemalliset perheillat järjestettiin syksyn 2017 aikana Mikkelissä. Ensimmäinen ilta, jonka aiheena oli lapsen käytöksen pulmat, pidettiin 19.10.2017. Toinen eli vanhemmuus eron jälkeen -ilta oli 15.11.2017 ja kolmas ilta, jonka aiheena oli kiusaaminen, järjestettiin 12.12.2017. Ennen perheilloja suunnittelimme aineiston keruuta varten kyselylomakkeen, jonka viimeistelimme yhdessä LAPE:n yhteyshenkilömme kanssa.

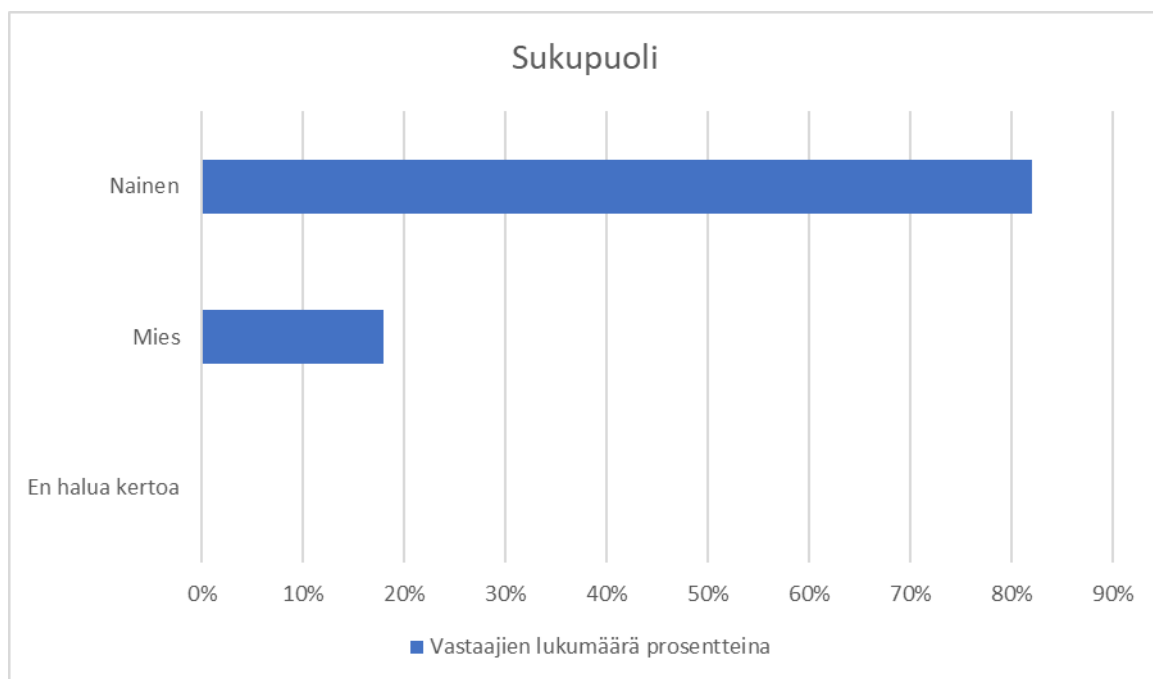
Opinnäytetyön teoreettinen osuus kirjoitettiin joulukuussa 2017 ja tammi-kuussa 2018. Joulukuussa 2017 käsittelimme myös kyselylomakkeiden vastaukset luettavaan muotoon Webropolin avulla. Vastauksia silmäillessämme huomasimme, että tarvitsimme lisää vastauksia kvantitatiiviseen tutkimukseen ja päätimme tehdä samantyyllisen kyselyn Webropolin avulla, jonka linkkiä ja-oiimme LAPE Etelä-Savo -Facebook-ryhmässä. Muokkasimme kyselylomaketta ainoastaan sen verran, että otimme kyseisiin iltoihin liittyvät kysymykset pois. Tulokset ja johtopäätökset raportoitiin vuoden 2018 alussa tammi-maaliskuussa. Valmis opinnäytetyö esitettiin 12.4.2018.

9 TUTKIMUSTULOKSET

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia vanhemmuuden tukemista lapsi- ja perhepalveluiden järjestämien teemallisten perheiltöjen avulla vanhempien näkökulmasta. Tutkimuksemme tulokset muodostuivat teemailtoihin osallistuvien ja Webropol-kyselyn kautta teemoista kiinnostuvien vanhempien kokemuksista ja näkemyksistä. Kyselylomakkeen kysymysten ja niiden vastausten pohjalta loimme toimintamallin Etelä-Savon kuntaan. Pyrimme tarkastelemaan ja vertailemaan vastauksia teemoittain, jotka olivat lapsen käytöksen pulmat, vanhemmuus eron jälkeen sekä kiusaaminen. Vertailevan tutkimusotteen avulla pyrimme saamaan vastauksia teemojen mahdollisista eroavaisuuksista vanhemmuuden tukemiseen.

9.1 Teemalliset perheillat

Saimme toteuttamamme kyselyn avulla yhteensä 46 vastausta teemallisissa perheilloissa. Kyselyyn vastasi 63 % kaikista iltaan osallistuneista. Osallistujiin kuuluivat myös iltojen ammattihenkilöt, jotka tietysti pienensivät kyselyihin vastanneiden prosenttilukumäärää, koska he eivät täyttäneet kyselylomaketta. Muutama vanhempi osallistui myös useampaan iltaan, jolloin he vastasivat vain kerran kyselyymme. Saimme Webropol-kyselyllä yhdeksän vastausta. Kaiken kaikkiaan vastauksia oli siis 55. Kaikista kyselyihin vastanneista henkilöistä naisten määrä oli 82 % ja miesten 18 % (kuva 3).

Kuva 3. Sukupuoli

Kaikilla kyselyyn vastanneilla oli vähintään yksi lapsi ja heidän perhetilanteensa olivat hyvin erilaisia. Vastanneiden vanhempien lapsilukumäärät olivat yhden ja kymmenen lapsen välillä. Lasten iät sijoittuivat nollasta ikävuodesta 27 ikävuoteen saakka. Suurimmalla osalla vanhemmista oli kuitenkin vähintään yksi päivähoito- tai alakouluikäinen lapsi. Perhetilanteista vastanneet kertoivat heillä olevan ydinperheitä, eroperheitä, uusperheitä sekä yksinhuoltajaperheitä. Perhetilanteita kuvattiin haastaviksi, normaaleiksi, hyviksi, iloisiksi, raskaiksi sekä joustaviksi. Vastauksissa lasten kohdalla esiintyi sekä yksinettä yhteishuoltajuutta.

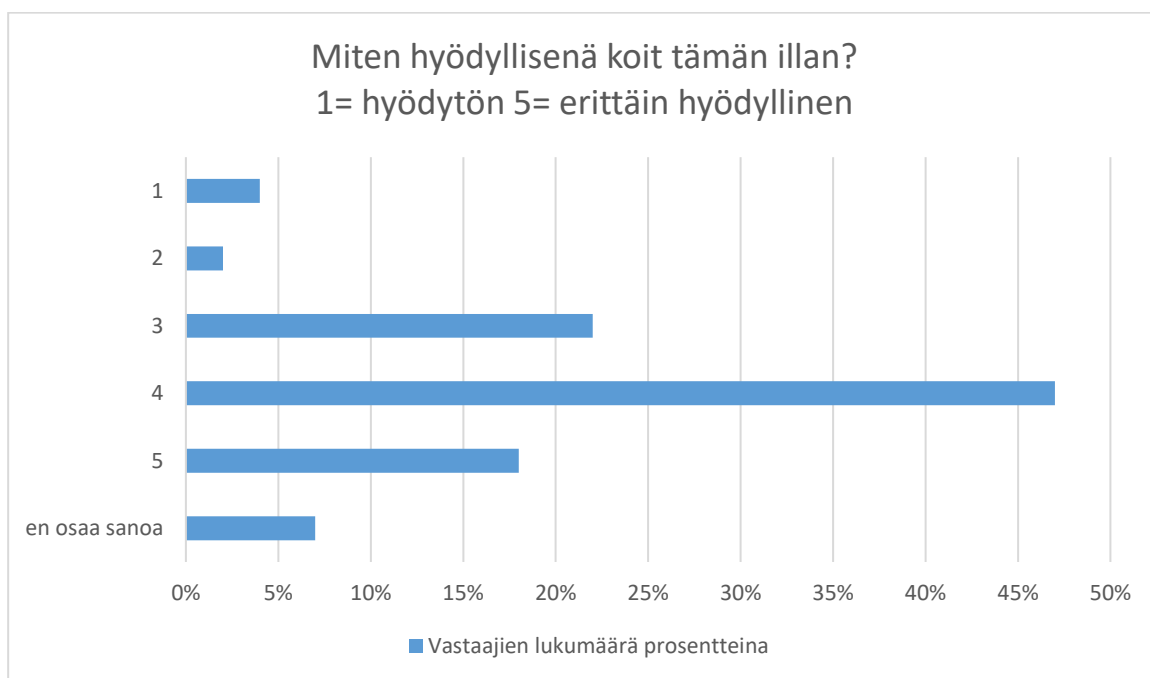
“Eronnut vuosi sitten, lapset asuvat vuoroviikoin isän ja äitin kanssa. Voidaan helposti joustaa tarvittaessa.”

“Kahden avioliitossa asuvan aikuisen ja kahden lapsen perhe.”

Vanhemmuuden tukemisesta vastaajille tuli mieleen muun muassa tukiverkosto, neuvola, apu ja tuki arkeen, vanhempien kuuleminen ja kohtaaminen, vanhempien parisuhteen tuki, matala kynnyks ja vertaistuki. Vanhemmuuden tukea mietittäessä mainittiin myös isovanhemmat, ystävät ja sosiaaliset suhteet.

”Kun on yksin lasten kanssa, oma aika olematon → jaksamiseen tukea.”

"Vanhemmuuden tukemisella suora yhteys lapsiin → hyvinvointi ja turvallisuus."

Kuva 4. Miten hyödyllisenä koit tämän illan?

Kysymykseen "Miten hyödyllisenä koit tämän illan?" vastattiin asteikolla 1–5, jossa yksi tarkoitti hyödytöntä ja viisi erittäin hyödyllistä. Vaihtoehtona oli myös kohta "en osaa sanoa". Vastaajien määrä kysymyksessä oli 45. Kyselyyn vastanneiden 18 % vanhemman mielestä teemalliset perheillat olivat erittäin hyödyllisiä. (Kuva 4.) Aiheen tärkeys nousi vastauksissa keskeiseksi perusteluksi annetulle arvosanalle.

"Monipuolinen, monta alustajaa, ei liian pitkä sekä sai konkreettista apua."

"Ei ollut aiemmin saanut juurikaan tietoa erovanhemmuudesta."

"Todella tärkeä aihe, hyvät 'luennoitsijat' → arjen esimerkit."

Vastaajista 47 % antoi teemallisille perheilloille arvosanaksi neljä. Illoista saatiin monipuolista ja uutta tietoa, tietoa palveluista sekä neuvoja ymmärtämään lastaan paremmin. Vanhemmat kaipasivat myös enemmän käytännön vinkkejä ja esimerkkejä illan teemoihin liittyen. Myös iltojen kiireellisyys nousi esille vastauksissa.

"Sain paljon tietoa palveluista, joista en ollut tiennyt mitään."

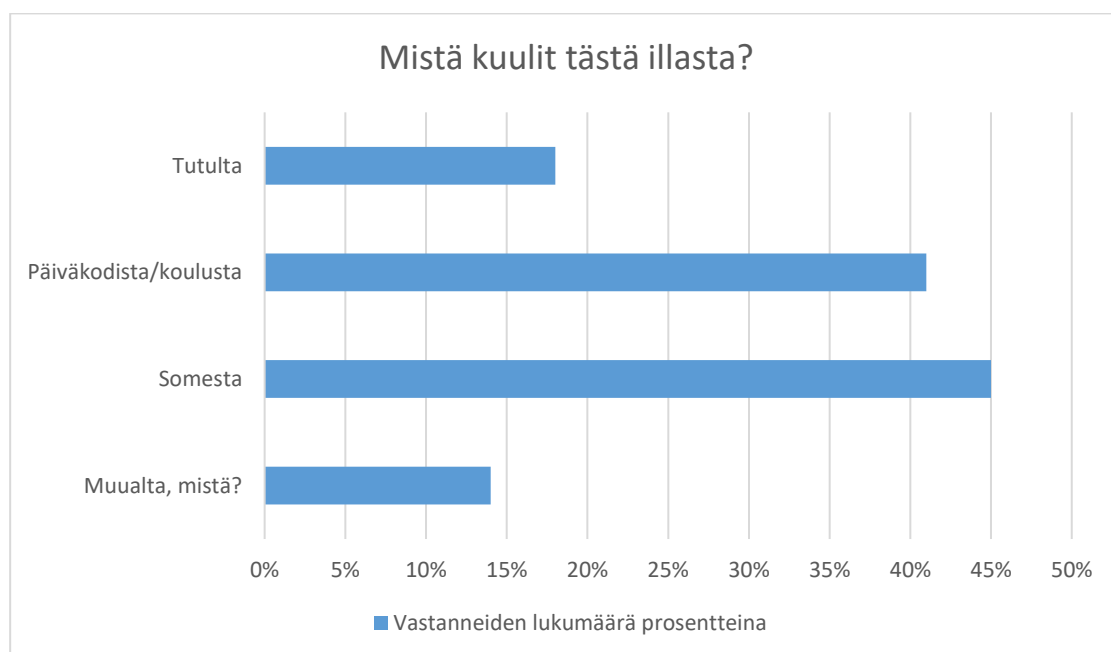
"Aiheet mielenkiintoisia, mutta aika jäi ehkä liian lyhyeksi."

Vastaajista 22 % antoi teemallisille perheilloille arvosanan kolme. Vanhemmat olisivat toivoneet saavansa enemmän käytännön vinkkejä illan aikana.

”On lohdullista kuulla muitten tarinoita ja sitä, että lapsi ei ole oikeasti tarkoituksella tuhma.”

”Ei ollutkaan ihan sitä, mitä odotin.”

Yhteensä 6 % vastaajista antoi arvosanaksi yksi tai kaksi. He eivät saaneet illasta mitään uutta tietoa tai kokivat illan otsikoinnin vääräksi. Vastaajista 7 % ei osannut sanoa, millaiseksi koki illan. Heillä oli ennestään tietoa ja kokemusta laajasti, jolloin ilta ei itsessään antanut uutta tietoa.

Kuva 5. Mistä kuulit tästä illasta?

Kysymykseen ”Mistä kuulit tästä illasta?” vastausvaihtoehtoina olivat tuttu, päiväkodi/koulu, sosiaalinen media sekä muualta, mistä?. Kaiken kaikkiaan vastaajien lukumäärä oli 44 tähän kysymykseen. Vastaajista 45 % oli kuullut teemallisista perheilloista sosiaalisen median kautta ja 41 % lapsen päiväkodin tai koulun kautta. Tuttaviensa kautta illoista olivat kuulleet 18 % vastaajista. Muut vastaajista olivat kuulleet teemallisista perheilloista muualta. Heidän määrä oli 14 %. (Kuva 5.) Muita kanavia olivat muun muassa mainos, informaatio työpaikalla ja yhteistyöverkostossa sekä avopuoliso.

Kysymykseen ”Mistä teemasta haluaisit kuulla jatkossa?” vastauksia oli kattavasti. Näitä teemoja olivat muun muassa kouluikäisten ja murrosikäisten ongelmat, lapsiperheiden palvelut, hyvä vanhemmuus ja parisuhde, yksinhuoltajan ja uusperheen arki, tunteiden hallinta ja aistiyliherkkyys, teini-ikäisen vanhemmuus, lapsen itsenäistymisen tukeminen sekä yleistä tietoa lapsen kasvattamisesta. Myös kiusaamisen, käytöshäiriöiden sekä eroamisen teemat nousivat esille vastauksissa.

”Vanhemman oma tsemppi ja ’käytös’, temperamentti jne. miten osaisi toimia hankalissa tilanteissa.”

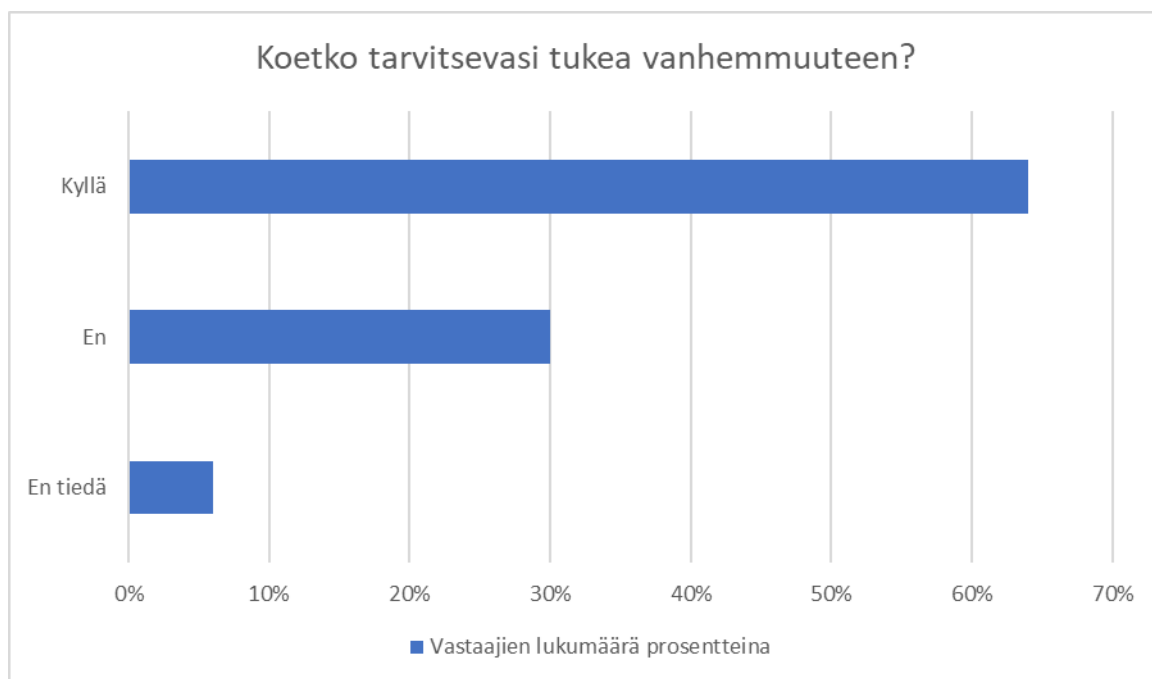
”Lapsen mielialaongelmat → kun lapselle alkaa kehittyä huono itsetunto, miten voin tukea lastani sitten.”

”Toisen ihmisen menettämisen tuskasta, luottamuksen rakentamisesta täysin uudelleen ja pohjattomasta yksinäisyyden tunteesta sisimmässä jonka avioero jättää jälkeen. Ihmisiä löytyy läheltä, mutta ne ei joko kestä itsekään, eivät kykene / jaksa kuunnella. Mistä löytyy vapaaehtoinen auttaja rinnalle, jos ei itse jaksa yksinhuoltajana.”

Kysymyksessä ”Missä tällaisia iltoja kannattaisi järjestää jatkossa?” keskeiseksi nousivat koulut, päiväkodit sekä neuvolat. Yhden vanhemman toiveena oli, että iltoja järjestettäisiin eri puolella Mikkeliä, jotta useammalla olisi mahdollisuus osallistua iltoihin. Kouluja ja päiväkoteja pidettiin tiloina, joihin on helppo tulla.

9.2 Lapsen käytöksen pulmat

Lapsen käytöksen pulmat -teemallisessa perheillä kyselyyn vastasi 31 vanhempaa ja Webropol-kyselyssä kahden vastaajan mielestä lapsen käytöksen pulmat kosketti heitä eniten.

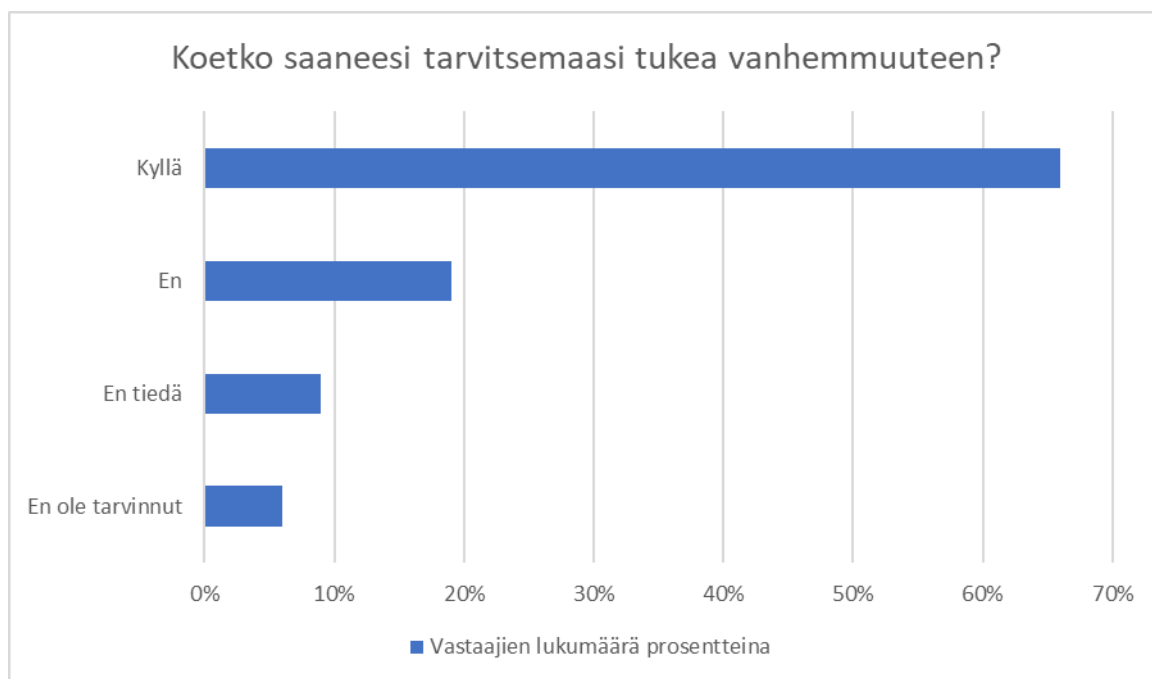
Kuva 6. Koetko tarvitsevasi tukea vanhemmuuteen?

Lapsen käytöksen pulmat -teeman vastaajista 64 % koki tarvitsevansa tukea vanhemmuuteen (kuva 6). Vanhemmat kaipasivat yleistä keskustelua vanhemmuudesta, vertaistukea, neuvoja erityislapsen kanssa elämiseen ja toimimiseen, tukea haastaviin tilanteisiin sekä rajojen asettamiseen. Kyselyyn vastanneista vanhemmista 30 % ei kokenut tarvitsevansa tukea vanhemmuutensa sekä 6 % vanhemmista ei tiennyt, tarvitseeko tukea vanhemmuuteen.

”Keinoja ja työvälineitä vaikeisiin/haastaviin tilanteisiin niin lapsiin, vanhemmuuteen kuin parisuhteeseenkin liittyen. Saisi puhua jonkun kanssa vaikeista asioista ja tulisi kuulluksi.”

”Erityislapsen kanssa apua”

”Keskusteluapua → henkistä tukea”

Kuva 7. Koetko saaneesi tarvitsemaasi tukea vanhemmuuteen?

Kysymykseen ”Koetko saaneesi tarvitsemaasi tukea vanhemmuuteen?” lapsen käytöksen pulmat -teeman vastanneista vanhemmista 66 % koki saaneensa tukea vanhemmuuteen (kuva 7). Osa vanhemmista koki saaneensa tukea ja apua helposti isovanhempien, neuvolan, ystävien sekä internetin avulla. Päivähoitoa ja neuvolaa pidettiin myös hyvinä tukimuotoina lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä asioissa. Vastaajista 19 % koki jääneensä tarvitsemansa tuen ulkopuolelle. Loput 15 % vastanneista vanhemmista eivät olleet tarvinneet tukea vanhemmuuteen tai eivät tiedä, tarvitsevatko tukea omaan vanhemmuuteen.

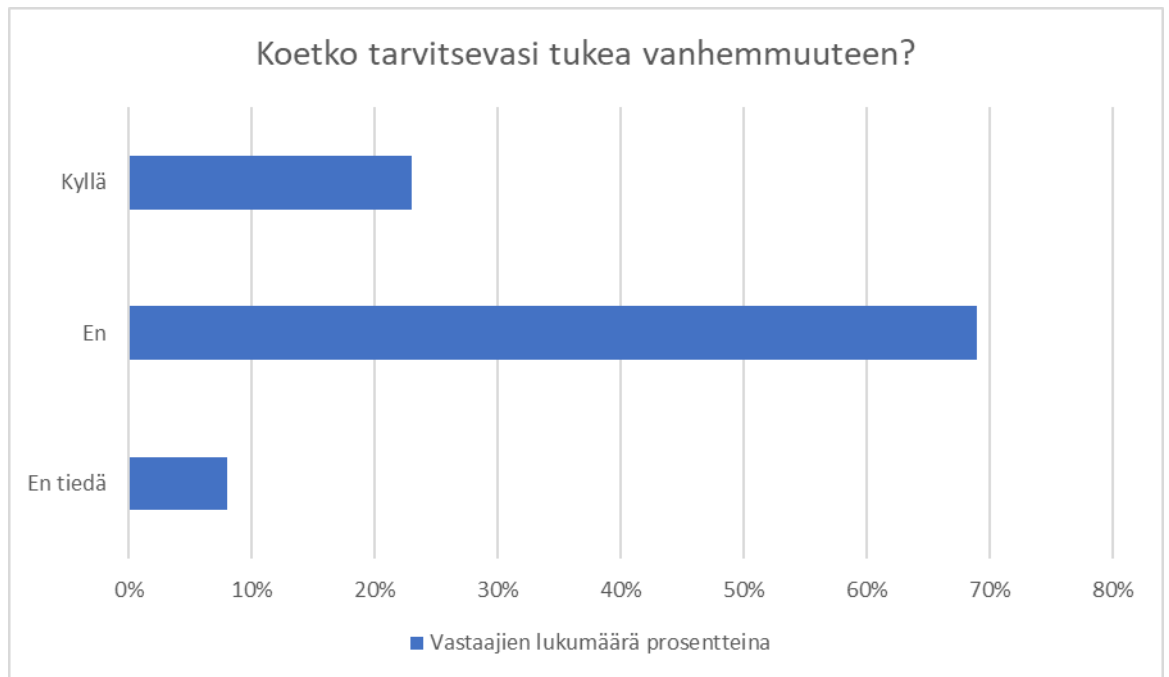
”Silloin, kun tukea olis tarvittu, sitä ei ollut ja tulevaisuudesta ei osaa sanoa, kun on menty yhdessä ennenkin niin mennään jatkossakin.”

”Monet asiat käyty kantapään kautta, tuki tullut vasta sitten, kun asia ei ole enää ajankohtainen.”

”Pitää olla liian pohjalla ennen kuin saa apua.”

9.3 Vanhemmuus eron jälkeen

Vanhemmuus eron jälkeen -teemallisessa perheillässä yhdeksän vanhempaa vastasi kyselyyn ja lisäksi neljän vastaajan mielestä kyseinen teema kosketti heitä eniten Webropol-kyselyssä.

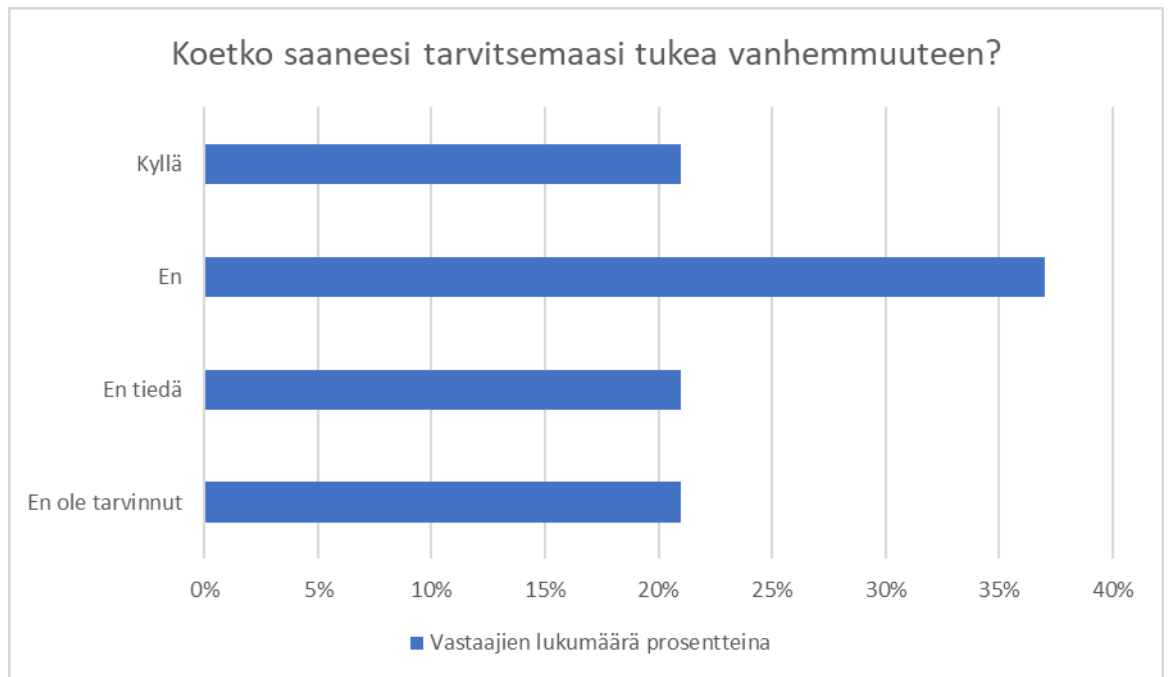

Kuva 8. Koetko tarvitsevasi tukea vanhemmuuteen?

Vanhemmuus eron jälkeen -teeman vastanneista vanhemmista 23 % koki tarvitsevansa tukea omaan vanhemmuuteen (kuva 8). Nämä vanhemmat kaipaavat lastenhoitoapua, tukea lasten erityishaasteisiin, keskustelua vanhemmuudesta ja siitä, kuinka toimitaan oman lapsen kanssa. Vanhemmuuden tukeminen nähtiin tarpeellisena, mikä näkyy perheen arjessa ja sillä on suora yhteys lapsiin hyvinvoinnin ja turvallisuuden näkökulmista. Vastaajista 69 % ei kokenut tarvitsevansa tukea vanhemmuuteen ja 8 % vanhemmista eivät tieneet, tarvitseeko tukea vai ei.

"Lastenhoitoapua, keskustelua vanhemmuudesta (miten toimin lapsen kanssa...)"

"(Tukea) lapsien erityishaasteisiin"

Kuva 9. Koetko saaneesi tarvitsemaasi tukea vanhemmuuteen?

Kysymykseen “Koetko saaneesi tarvitsemaasi tukea vanhemmuuteen?” 21 % vanhemmuus eron jälkeen -teeman vastaajista vastasi myöntävästi, jolloin he kokivat saaneensa tarvitsemaansa tukea vanhemmuuteen. Vastaajista 37 % koki jääneensä tarvitsemansa tuen ulkopuolelle. 21 % vastaajista ei ollut tarvinnut tukea vanhemmuuteen, sekä saman verran vastaajista eivät tieneet, ovatko kokeneet saavansa tarvitsemaansa tukea vanhemmuuteen. (Kuva 9.)

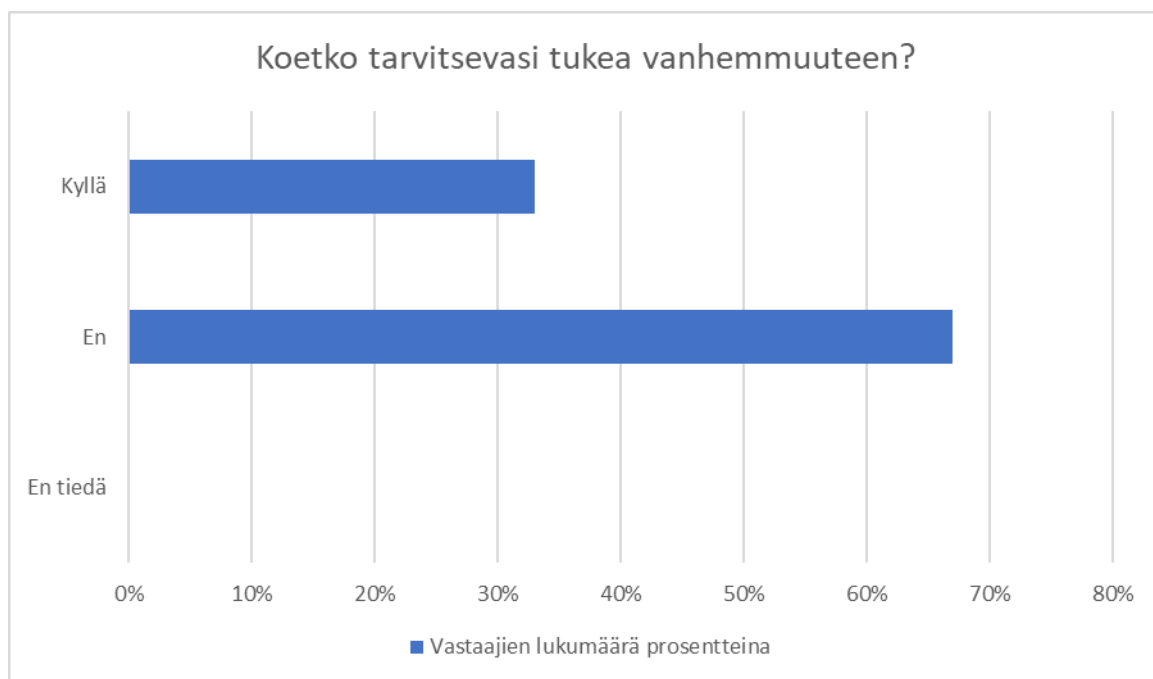
“Hetimit eron jälkeen olisi tarvinnut tukea nopeammin.”

“Ei 20 vuotta sitten asiasta (erosta) puhuttu.”

“Tukea olen saanut lasten psykiatriselta poliklinikalta sekä nepsy-valmennuksesta.”

9.4 Kiusaaminen

Kolmannessa teemallisessa perheillassa osallistujia oli kuusi, ja lisäksi Webropol-kyselyssä kolmen vastaajan mielestä kyseinen teema kosketti heitä eniten.

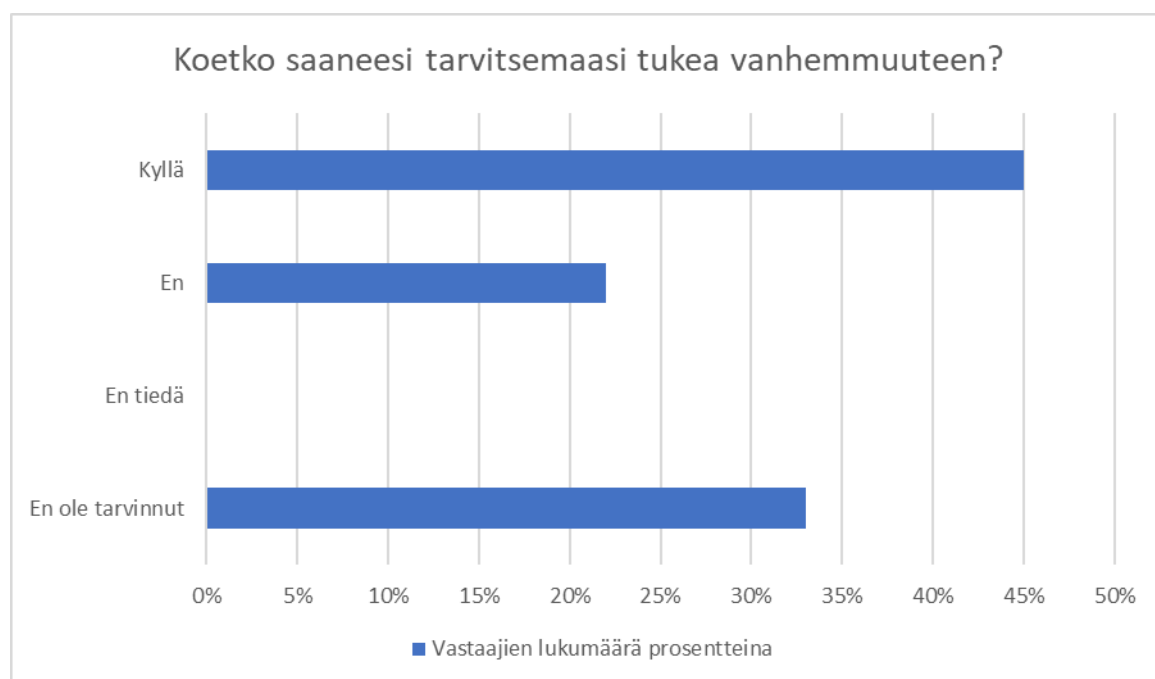

Kuva 10. Koetko tarvitsevasi tukea vanhemmuuteen?

Kiusaaminen-teeman vastaajista 33 % koki tarvitsevansa tukea vanhemmuuteen (kuva 10). Vanhemmat toivoivat vertaistukea ja keskustelua sekä tukea lapsen uhmaikään. 67 % vastaajista ei kokenut tarvitsevansa tukea vanhemmuuteen. Kaikki siis tiesivät, onko kokenut tuen tarvetta vanhemmuuteen.

”Neuvoja teini-ikäisen lapsen kasvatukseen, kyseessä ei ihan tavallinen lapsi”

”Vertaistukea, keskustelua”

Kuva 11. Koetko saaneesi tarvitsemaasi tukea vanhemmuuteen?

Kiusaaminen-teeman vastaajista 45 % koki saaneensa tarvitsemaansa tukea vanhemmuuteen (kuva 11). Vanhemmat olivat saaneet tukea usein itse hake-malla. Neuvola miellettiin tukimuodoksi. 22 % vastaajista koki jääneensä tuen ulkopuolelle, vaikka tuki olisi ollut tarpeellista ja 33 % ei ollut kokenut tarvitse-vansa tukea lainkaan.

”Pojalla koulukiusaamista - ei apua”

”Toistaiseksi vertaistuki vanhemmuuteen on riittänyt ja sitä on ollut saatavilla omasta lähiympäristöstä”

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia vanhemmuuden tukemista lapsi- ja perhepalvelujen teemallisten perheiltöjen avulla. Tavoitteenamme oli selvittää, kuinka teemalliset perheillat toimivat osana vanhemmuuden tukemista Mikke-lissä. Tulosten ja johtopäätösten pohjalta toteutimme toimintamallin Etelä-Sa-von kuntiin teemallisten perheiltöjen pitämisen tueksi. Päivähoito- ja alakou-luikäisten lasten vanhemmille suunnatun kyselyn avulla pyrimme selvittämään heidän tuen tarvettaan sekä aiempia kokemuksia liittyen vanhemmuuden tu-kemiseen. Halusimme tietää toimintamallin luomisen vuoksi, kuinka hyödylli-senä he kokivat illan sekä missä ja mistä aiheista iltoja kannattaisi jatkossa järjestää. Pyrimme myös selvittämään, minkälainen markkinointi sopii illoille.

Tutkimustuloksista voimme nähdä sen, että teemallisiin perheiltöihin osallistui huomattavasti enemmän naisia kuin miehiä. Voi olla, että perheen naiset ovat täyttäneet kyselylomakkeen, mikäli molemmat vanhemmista ovat osallistuneet iltaan. Monessa perheessä isä on saattanut jäädä lasten kanssa kotiin äidin osallistuessa perheiltään. Kuitenkaan emme tiedä varmaksi, mistä naisten huomattavasti suurempi osallistujamäärä iltoihin johtui.

Perhetilanteiden moninaisuus näkyi vastauksissa. Perhemuodot ovat kuitenkin muuttuneet vuosikymmenien aikana (Määttä & Rantala 2010, 68). Vilén ym. (2010,11) mukaan sosiaalinen vanhempi on aikuinen, joka kuuluu lapsen ar-keen. Sosiaalinen vanhempi voi olla lapsen isä- tai äitipuoli. Näin ollen esimer-kiksi uusperheissä elävät aikuiset voivat tarvita tukea samalla tavalla kuin lap-sen biologinen vanhempi.

Tulosten perusteella vanhemmille tuli mieleen vanhemmuuden tukemisesta vertaistuki. Holttinen ja Hunnako (2016,74) nostivat tutkimuksessaan esiin äitien kaipaaman vertaistuen toisilta äideiltä lapsen kasvatukseen liittyen. Myös Kilpelän ja Vierelän (2016, 74) pro gradu -tutkimuksessa vertaistuki nousi vanhempien kokemuksissa keskeiseksi. Tämä väite nousee tutkimustuloksissamme vahvasti. Moni kyselyymme vastanneista vanhemmista koki tarvitsevana vertaistukea muilta vanhemmilta. Vastauksissa nousi esiin myös neuvolan antama tuki vanhemmuuteen. Tikkaola (2014, 36) on saanut pro gradu -tutkimuksessaan selville, että vanhemmat kokivat saaneensa tukea vanhemmuuteen juurikin neuvolasta. Teemallisten perheiltöjen ajatuksena oli luoda kohtaamisen paikka lapsiperheille (LAPE Etelä-Savo 2017a).

Tulosten perusteella voidaan huomata, että lapsen käytöksen pulmat -teeman vastaajat kokivat tarvitsevana tukea vanhemmuuteen eniten. Lapsen käytöksestä johtuvat pulmat ovat usein hyvin näkyviä ja siksi vanhemmat voivat pitää tukea tarpeellisena. Heinämäen (2000, 63–64) mukaan lapsen oma kehitys, oppiminen ja ympäristö vaikuttavat hänen käyttökseen ja niiden poikkeavuudesta voi seurata käyttäytymishäiriöitä. Kyselyidemme vastauksissa tuli ilmi muun muassa vanhempien omia mielenterveysongelmia ja käytöshäiriöitä, jotka ovat ympäristötekijöitä lapsen käyttökseen liittyen. Viljamaan (2014, 7–8) mukaan lapsi voi tuntea ahdistusta tai pelkoa, jos ei saa riittävää hoitoa ja huolenpitoa. Tämä tukee myös meidän kyselyissä ilmi tulevia perheitä, joissa on monta, jopa 10 lasta ja heillä esiintyy käytöksen pulmia.

Eron jälkeen tukea vanhemmuuteen tarvittiin vähiten. Väestöliiton (2017) mukaan erolla tarkoitetaan parisuhteen päättymistä ja pariskunnan yhteiselämän loppumista. Meidän kyselyymme vastanneet vanhemmat ovat voineet ajatella eron samoin kuin edellä mainittu määritelmä. Tällöin se on vain kahden ihmisen välinen prosessi, eikä vanhemmuutta tai lapsia huomioida. Tällöin vanhemmat eivät myöskään voi kokea tarvitsevana tukea vanhemmuuteen.

Eron jälkeen tukea tarvitsevat vanhemmat kaipasivat lastenhoitoapua ja keskustelua vanhemmuudesta kyseisessä tilanteessa. Mäkijärven (2014, 10) mukaan vanhempien ero vaikuttaa aina jollakin tavoin lapseen. Myös meidän tut-

kimus tukee tätä väitettä, koska vanhemmuuden tukemista pidettiin tarpeellisena erotilanteissa. Vanhemmuuden tuella miellettiin olevan suora yhteys lapsiin heidän turvallisuuden ja hyvinvoinnin näkökulmista.

Kaikissa teemoissa yleinen keskustelu vanhemmuudesta, vertaistuki sekä kuulluksi tuleminen nousivat tukimuodoiksi, joita pidettiin tarpeellisina vanhemmuuden tukemisessa. Myös käytännön neuvoja ja vinkkejä vanhemmuuden tukeen toivottiin jokaisessa illassa. Vastauksissa nousi myös esille, että jos lapsella on haasteita, vanhemmat kokevat tarvitsevansa tukea enemmän, koska eron jälkeen vanhemmat eivät kokeneet tarvitsevansa tukea vanhemmuuteen niin paljon kuin tapauksissa, joissa lapsi on mukana kiusaamisessa tai hänellä on pulmia käytöksen kanssa. Kyselystämme esiin noussutta johtopäätöstä tukee Rönkön ja Rytkösen (2010, 220–223) väite, että vanhempien ero ei koskaan johdu lapsesta.

Tulosten perusteella lapsen käytöksen pulmat -iltaan osallistuneet vanhemmat ovat myös kokeneet saaneensa tarvitsemaansa tukea vanhemmuuteen eniten. Erotilanteissa tai lapsen kiusaamistilanteissa vanhemmat eivät olleet kokeneet tarvitsevansa tukea vanhemmuuteen läheskään yhtä paljon kuin tilanteissa, jolloin lapsella esiintyi käytöksen pulmia. Heinämäen (2000, 63) mukaan käyttäytymishäiriöt ovat hyvin näkyviä haasteita lapsella ja niiden näkyvyys lisääntyy lapsen kasvaessa. Vanhemmuuden tukea voi olla helpompi saada lapsen konkreettisiin ja hyvin näkyviin haasteisiin kuin esimerkiksi eron jälkeiseen tilanteeseen. Eniten vanhemmat kokivat jääneensä tarvitsemansa tuen ulkopuolelle juuri eron jälkeen tai sen uhatessa.

Tuloksista saamamme tiedon avulla kehitimme toimintamallin teemallisista perheilloista. Teemalliset perheillat miellettiin hyödyllisenä osana vanhemmuuden tukemista, mikä on pääasia toimintamallin luomisessa. Iltoihin osallistui varmasti niitä vanhempia, joilla oli tarvetta vanhemmuuden tukemiseen, jonka vuoksi suurin osa koki saaneensa teemallisista perheilloista hyötyä. Tuloksista näimme, miten teemallisia perheilloja kannattaa jatkossa mainostaa. Sosiaalinen media sekä päiväkotit ja koulut toimivat hyvin markkinoinnissa. Edellä mainitut markkinoinnin keinot nousivat myös esille vastauksissa liittyen teemailtojen kehittämiseen vanhempien näkökulmasta. Korostimme näitä mainostamisen muotoja toimintamallissa.

11 POHDINTA

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia vanhemmuuden tukemista lapsi- ja perhepalvelujen teemallisten perheiltöjen avulla. Tavoitteenamme oli selvittää, kuinka teemalliset perheillat toimivat osana vanhemmuuden tukemista Mikkelissä. Tulosten ja johtopäätösten pohjalta toteutimme toimintamallin Etelä-Savon kuntiin teemallisten perheiltöjen pitämisen tueksi.

11.1 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksessa pyrimme huomioimaan eettisyyden ja luotettavuuden koko prosessin ajan. Kaikki opinnäytetyöhön liittyvät ratkaisut ja valinnat tulee olla perusteltuja. Esimerkiksi tiedonkeruu- ja analysointimenetelmää valitessa tulee pohtia, miksi juuri kyseiset menetelmät valitaan. Tulkintojen ristiriidattomuus ja arvioitavuus ovat esimerkkejä luotettavuuskriteereistä. (Kananen 2010, 69–72.) Valitsimme lähteitä, joissa oli saatavilla kirjoittajan tai julkaisijan tiedot. Tarkastelimme käyttämiämme internet -sivustoja varmistaaksemme niiden luotettavuuden. Aineiston haussa otimme huomioon aineistojen julkaisuvuodet, jotta saisimme mahdollisimman ajankohtaista tietoa.

Hirsjärven ja Hurmen (2001, 35) mukaan yksinkertaisuus on usein syynä kyselylomakkeen käyttöön. Valitsimme kyselylomakkeen aineistonkeruumenetelmäksi myös sen selkeyden vuoksi. Kyselylomakkeiden avulla meillä oli mahdollisuus saada enemmän vastauksia haastatteluiden sijasta, johon opinnäytetyön aikataulutus ei olisi riittänyt. Kyselylomakkeen avulla tutkimus oli määrällisesti luotettavampi kuin haastattelu, koska aineisto olisi ollut sama ja haastattelun avulla meillä olisi ollut mahdollisuus kerätä huomattavasti vähemmän vastauksia. Kyselylomakkeeseen vastattiin anonyymeinä, ellei vastaaja halunnut antaa yhteystietojaan lomakkeeseen mahdollisia haastatteluja varten. Pysytimme pitämään vastaajat tunnistamattomina, minkä vuoksi uskoimme saavamme mahdollisimman totuudenmukaisia vastauksia. Kuitenkin näemme anonyymiyden olevan myös opinnäytetyömme luotettavuutta heikentävä seikka. Emme voi tietää varmaksi, ovatko vastaajat vastanneet totuudenmukaisesti kysymyksiin. Yhteystietoja kysyimme kuitenkin siltä varalta, mikäli saamamme vastaukset olisivat yksipuolisia ja haluaisimme haastatella vanhempia lisää aiheesta. Säilytimme kyselylomakkeet tutkimuksemme ajan luot-

tamuksellisesti niin, että ulkopuolisilla ei ollut mahdollisuutta päästä käsiksi lomakkeisiin. Hävitimme kyselylomakkeet asianmukaisesti tutkimuksemme jälkeen.

Pohdimme teemallisissa perheilloissa saamiemme 46 vastauksen luotettavuutta. Mielestämme tarvitsimme hieman lisää vastauksia erityisesti määrälliseen tutkimukseen. Tämän vuoksi toteutimme Webropol-kyselyn iltojen jälkeen internetin kautta LAPE Etelä-Savo -Facebook-ryhmässä. Vastauksia saimme tätä kautta lisää yhdeksän. Vastaaajilla oli hyvinkin erilaisia elämäntilanteita ja kokemuksia vanhemmuuden tuesta. Tämän vuoksi koemme saaneemme kattavaa ja arvokasta tietoa vanhemmuuden tuesta vanhempien näkökulmasta ja tätä kautta tutkimuskysymyksiimme vastaukset. Uskomme opinäytetyön luotettavuuteen myös, koska meidän tutkimus antoi samansuuntaisia tuloksia ja johtopäätöksiä kuin aiemmat vanhemmuuden tukea käsittelevät tutkimukset.

Saimme myös mielipiteitä teemallisten perheillojen järjestämisestä, mikä oli tärkeää tutkimuksemme kannalta. Toimintamallia ei olisi kannattanut tehdä, mikäli vanhemmat olisivat kokeneet teemalliset perheillat hyödyttömiksi vanhemmuuden tukemisen näkökulmasta. Meidän täytyi luottaa siihen, että kyseilyihin vastanneet vanhemmat ovat kertoneet rehellisen mielipiteen teemallisista perheilloista. Kuitenkin teemalliset perheillat ovat suunniteltu vanhempia varten, joten uskomme vanhempien vastanneen rehellisesti kyselyymme. Näin ollen vanhemmilla on mahdollisuus saada kaipaamaansa tukea erilaisiin haasteisiin.

11.2 Kehittämisehdotukset

Teemalliset perheillat toimivat mielestämme hyvin, mutta osallistujia olisi voinut olla enemmän. Tästä johtuen jatkossa meidän mielestä kannattaa panostaa vielä enemmän mainostamiseen, jonka keinot toimme esille myös toimintamallissa. Myös ajankohta kannattaa ottaa huomioon tulevaisuudessa iltoja järjestettäessä. Tällä kertaa teemalliset perheillat olivat joulun alla ja samanaikaisesti kyseisellä alueella oli myös muita tapahtumia.

Kehittämisehdotuksena kyselylomakkeiden vastausten sekä meidän oman pohdinnan pohjalta nousi esiin vertaisuus. Illoissa olisi hyvä olla enemmän vertaisuutta, jolloin vanhemmat pystyisivät keskustelemaan yhdessä heitä koskettavista asioista. Konkreettisesti tämän voisi järjestää esimerkiksi illan viimeisenä osiona jakautumalla pienryhmiin yhdessä asiantuntijoiden kanssa.

Toisena kehittämisehdotuksena teemallisiin perheilloihin pohdimme iltoihin osallistuville vanhemmille annettavaa tietopakettia kyseisestä teemasta. Aiemmin järjestetyissä teemallisissa perheilloissa oli tarjolla erilaisia vapaasti otettavia materiaaleja aiheesta, mutta uskomme materiaalista olevan enemmän hyötyä, jos se annettaisiin suoraan osallistujalle ja avattaisiin sen sisältöä yhteisesti. Uskomme, että tällä tavoin vanhemmuuden tukea saataisiin paremmin perille perheisiin.

Kehittämämme toimintamallin toimivuudesta voisi ottaa selvää tarkastelemalla millaiseksi vanhemmat kokevat tulevat teemalliset perheillat Etelä-Savossa. Tulevaisuudessa järjestettävissä teemailloissa täytyy valikoida teema tietysti aina ajankohtaisuuden ja vanhempien toiveiden ja näkemysten pohjalta. Mielestämme jatkotutkimuksia kannattaisi tehdä vasta pidemmän ajan kuluttua, jotta saadaan kokemusta iltojen järjestämisestä ja näin ollen tulokset olisivat realistisempia.

11.3 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyöprosessimme eteni kaiken kaikkiaan hyvin ja etenimme jokaisessa vaiheessa tasaisesti. Prosessin aikana opimme paljon tutkimuksen teosta ja sen eri vaiheista. Eteemme tuli välillä haasteita luotettavuuden ja aikataulun suhteen, mutta onnistuimme kuitenkin koko ajan etenemään työssämme. Työskentelymme yhdessä sujui ongelmitta alusta loppuun asti. Toisen antama tuki työskentelyyn oli tärkeää. Koemme saaneemme opinnäytetyöltämme enemmän, koska prosessin aikana toiselta sai erilaisia ajatuksia ja ideoita omien ajatusten tueksi.

Ideointi- ja suunnitteluvaiheessa meillä oli aikataulullisesti melko kiire, joka näkyi myös hieman työskentelyssämme. Kiireellisyys johtui tässä vaiheessa

opinnäytetyön yhteistyökumppanimme laatimasta aikataulusta. Pyrimme kuitenkin koko prosessin ajan laadukkaaseen työskentelemiseen. Toteutusvaiheessa teemallisista perheilloista saatujen kyselylomakkeiden vastausten riittämättömyyden vuoksi jouduimme lisäämään prosessiimme Webropol-kyselynteon, jotta saimme enemmän laadukkaita vastauksia tutkimuksen luotettavuuden vuoksi. Tulosten analysointivaiheeseen olimme varanneet aikaa, mutta kuitenkin samanaikaisesti suoritettut työharjoittelut antoivat lisähaastetta työskentelyyn.

Saimme opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiin vastaukset, minkä myötä voimme todeta tutkimuksen olleen onnistunut. Tulosten pohjalta nostimme johtopäätöksissä esiin vanhempien kehitysideoita teemallisiin perheiltoihin. Saimme myös tietää vanhempien kokemuksia ja näkemyksiä teemallisista perheilloista sekä heidän tarvitsemastaan tuesta vanhemmuuteen.

Prosessin aikana huomasimme, että hieman pienempikin tutkimusalue olisi riittänyt meille opinnäytetyön tekoon. Halusimme kuitenkin toteuttaa alkuperäisen suunnitelman ja hoitaa työn kunnialla loppuun saakka. Mielestämme saimme laajan kokonaiskuvan teemallisista perheilloista, koska toteutimme kyselyiden teon sekä toimintamallin. Toimintamallin luomisen edellytys oli vanhemmilta saatu riittävä positiivinen palaute. Meidän mielestämme ei olisi ollut järkevää toteuttaa toimintamallia, jos teemallisia perheilloja ei olisi koettu hyödylliseksi. Kehittämisen tueksi loimme siis toimintamallin, jonka tarkoituksena on siirtyä teemallisia perheilloja järjestävien ammattilaisten käyttöön Etelä-Savon alueella. Tutkimuksen tuotoksena olleen toimintamallin toteutus sujui ongelmitta tulosten ja johtopäätösten pohjalta.

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyöprosessi oli hyvin opettavainen ja mielenkiintoinen, vaikka havaitsimme välillä haasteita. Yhteistyö LAPE:n kanssa sujui prosessin alusta loppuun saakka erittäin hyvin. Kasvatimme myös omaa ammatillisuutta todella paljon prosessin aikana ja aiomme hyödyntää saamaamme tietoa tulevaisuuden työelämässä. Prosessin aikana opimme, kuinka tärkeää vanhemmuuden tuki on. Erityisesti tulevina lastentarhanopettajina tämä on meille hyödyllistä, koska lapsen hyvinvointiin vaikuttaa aina myös vanhemman hyvinvointi. Opinnäytetyötä tehdessämme syvensimme myös taitoja paineensietokyvyssä, aikataulutuksessa ja yhteistyössä muiden kanssa. Opinnäytetyö

oli mielestämme hyvin tarpeellinen, koska tarve nousi esiin työelämästä LAPE:n kautta ja mielestämme vanhemmuutta ei voi ikinä tukea liikaa.

LÄHTEET

Brummer, M. 2005. Aggressiiviset ja käytöshäiriöiset lapset ja nuoret. Teoksessa Brummer, M. & Enckell, H. Lasten ja nuorten psykoterapia. 1. painos. Helsinki: WSOY.

Eskola, J. 2010. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. Ikkunoita tutkimus metodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 10. painos. Tampere: Vastapaino.

Hakovirta, M. & Broberg, M. 2007. Parenting from a Distance: Factors Connected to the Contact between Children and a Non-resident Parent. *Nordisk Sosialt Arbeid* 1, 19-33.

Hakovirta, M. & Rantalaiho, M. 2009. Perhepolitiikka ja jaettu vanhemmuus. Teoksessa Kääriäinen, A., Hämäläinen, J. & Pölkki, P. (toim.) Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Helsinki: Hakapaino Oy.

Hamarus, P. 2006. Koulukiusaaminen ilmiönä – Yläkoulun oppilaiden kokemuksia kiusaamisesta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Hamarus, P. 2008. Koulukiusaaminen – huomaa, puutu, ehkäise. Helsinki: Kariston Kirjapaino Oy.

Hamarus, P. 2012. Haukku haavan tekee – puututaan yhdessä kiusaamiseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hanhela, S. 2017. Hankekoordinaattori. Henkilökohtainen tiedonanto 12.9.2017. LAPE Etelä-Savo.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. painos. Helsinki: Edita.

- Heinämäki, L. 2000. Varhaiserityiskasvatus lapsen arjessa. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Helsinki: Tammi.
- Holtinen, K. & Hunnako, S-K. 2016. Vanhemmuus ja sen tukeminen päivä-hoidossa. Seinäjoen alueen vanhempien kokemuksia vanhemmuudesta ja saamastaan tuesta kunnallisessa päiväkodissa. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/109672/ONT_HOLTINEN_HUNNAKKO.pdf;jsessionid=0C51CBB3732A3E1D048231E92DA66EF6?sequence=1 [viitattu 11.3.2018].
- Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi – Perhetyön arkea. 2. painos. Porvoo: Bookwell Oy.
- Kaimola, K. 2005. Koti – Terveen itsetunnon harjoittelukenttänä. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: VL-Markkinointi Oy.
- Kaltiala-Heino. 2013. Aggressio lapsuudessa ja nuoruudessa. Teoksessa Nurmi, P. (toim.) Lapsen ja nuoren viha. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampere: Juvenes Print.
- Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa – lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Helsinki: STAKES.

Kilpelä, T. & Vierelä, V. 2016. ”Suunnatonta pelkoa – iloa, onnea ja rakkautta”. Vanhemmuus Perheeksi-ryhmäneuvolaan osallistuneiden kertomana. Lapin yliopisto. Sosiaalityö. Pro gradu. PDF-dokumentti. Saatavissa:

<http://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62726/Kilpel%E4.Taru%20Vierel%E4.Vappu.pdf?sequence=2> [viitattu 27.3.2018].

Koppa. 2016. Teemoittelu. WWW-dokumentti. Päivitetty 21.4.2016. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu> [viitattu 22.3.2018].

Koskela, R. 2009. Ero lapsiperheessä – Miten tukea lasta ja vanhempia? 2. painos. Helsinki: Paintek Pihlajamäki Oy.

KvaliMOTV . 2018. Teemoittelu. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html [viitattu 22.3.2018].

Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.

Kääriäinen, A. 2015. Lasten auttaminen vanhempien erotessa. Teoksessa Niemelä, S. & Kääriäinen, A. Millan isä ja äiti eroavat – miten lasta voi auttaa vanhempien erotessa. 2. painos. Helsinki: Libris Oy.

Kääriäinen, A., Hämäläinen, J. & Pölkki, P. 2009. Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Helsinki: Hakapaino Oy.

Lammi-Taskula, J. & Varsa, H. 2001. Vanhemmuuden aika. Vanhemmuuden tukemisen käytännöt ja haasteet osana neuvoloiden ja päiväkotien työtä. Helsinki: STAKES.

LAPE Etelä-Savo. 2017a. Kaipaanko tsemppiä lapsiperheen arkeen? LAPE perheillat – just for you! WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://lapeetelasavo.com/2017/10/10/kaipaanko-tsemppiä-lapsiperheen-arkeen-lape-perheillat-just-for-you/> [viitattu 11.3.2018].

LAPE Etelä-Savo. 2017b. Yhdessä hyvinvointia perheille! WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://lapeetelasavo.com/lapees/> [viitattu 27.3.2018].

Liukku, M. 2009. Vanhemmuuden tukeminen päivähoidossa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti.

Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/5072/Liukku%20Mari.pdf?sequence=1> [viitattu 17.2.2018].

Malinen, V. & Kumpula, S. 2005. Terve ja toimiva parisuhde – vanhemmuuden kivijalka. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun. Väestöliitto. Helsinki: VL-Markkinointi Oy.

Mäkijärvi, L. 2014. Kahden kodin lapset – Miten tuen lasta vanhempien erossa. Jyväskylä: Docendo Oy.

Määttä, P. & Rantala, A. 2010. Tavallisen erityinen lapsi – Yhdessä tekemisen toimintamalleja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Repo, L. 2015. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ritmala, M., Ojanen, T., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2010. Lapsen aika. 12.-13 painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. 1. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Salmivalli, C. 2010. Koulukiusaamiseen puuttuminen – kohti tehokkaita toimintamalleja. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sinkkonen, J. 2010. Nuoruusikä. Helsinki: WSOY.

Sirkkiä, M. 2016. Vanhemmuuden tukeminen matalan kynnyksen perhepalveluissa - Kirjallisuuskatsaus Kuopion perheentalolle. Savonia ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/115708/Vanhemmuuden%20tukeminen%20matalan%20kynnyksen%20lapsiperhepalveluissa.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 17.2.2018].

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2017. Hallituksen kärkihanke – Uudistaa lasten ja perheiden palvelut. Moniste.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2018. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut> [viitattu 27.3.2018].

Stolbow, M. 2014. Erosta eteenpäin. Helsinki: WSOY.

Tikkaoja, M. 2014. Ennaltaehkäisevä lapsiperhetyöaikuissosiaalityössä: Asiakkaiden kokemuksia voimaantumista ja vanhemmuuden tukemisesta. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Pro Gradu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61526/Tikkaoja.Maria.pdf?sequence=2&isAllowed=y> [viitattu 10.3.2018].

Tilastokeskus. 2016. Tilastokeskuksen tietokannat – perheet perhetyypin ja henkilöluvun mukaan alueittain. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_perh/stat-fin_perh_pxt_001.px/?rxid=7fc40541-834d-4eda-9723-1fd15fd12602 [viitattu 28.3.2018].

Unicef. 2017. Yleissopimus lapsen oikeuksista. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf [viitattu 13.12.2017].

Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä. 2018. Vanhemmuuden roolikartta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.vslk.fi/index.php?id=19> [viitattu 25.3.2018].

Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä: Menetelmiä perhetyöhön. 1.painos. Helsinki: Kirjapaja.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Siven, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus: Erityinen elämänvaihe. 1.painos. Helsinki: WSOY.

Viljamaa, J. 2014. Kuka täällä oikein määrää – lapsiperheen kasvatuskirja. Helsinki: Minerva Kustannus Oy.

Väestöliitto. 2017. Avioero ja yhteiselämän lopettaminen. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parihteesta/avio-ja_avoliiton_lakitieto/avioero/ [viitattu 20.12.2017].

Vanhemmuuden tukeminen -kysely

Olemme viimeisen vuoden sosionomiopiskelijoita Kaakkois-Suomen ammatti-korkeakoulusta (XAMK). Teemme opinnäytetyön vanhemmuuden tukemisesta osana lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa. Keräämme tietoa teemallisten perheiltöjen kehittämistä varten. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja hävitetään tutkimuksen jälkeen.

Sukupuoli

- ☐ nainen
- ☐ mies
- ☐ en halua kertoa

Lapset ikä vuosina

- 1. lapsi _____
- 2. lapsi _____
- 3. lapsi _____
- 4. lapsi _____
- 5. lapsi _____

Perhetilanne, kerro lyhyesti

Mitä sinulle tulee mieleen vanhemmuuden tukemisesta? Kerro 1-3 asiaa.

Koetko tarvitsevasi tukea vanhemmuuteen?

- ☐ kyllä
- ☐ en
- ☐ en tiedä

Jos vastasit edelliseen kyllä, millaista?

Koetko saaneesi tarvitsemaasi tukea vanhemmuuteen?

- ☐ kyllä
- ☐ en
- ☐ en tiedä
- ☐ en ole tarvinnut tukea

Perustele vastauksesi

Miten hyödyllisenä koit tämän illan?

Arvostele asteikolla 1-5. 1=hyödytön, 5=erittäin hyödyllinen

- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ en osaa sanoa

Miksi annoit tämän arvosanan?

Mistä kuulit tästä illasta?

- ☐ tutulta
 - ☐ päiväkodista/koulusta
 - ☐ somesta
 - ☐ muualta, mistä?
-

Mistä teemasta haluaisit kuulla jatkossa?

Missä tällaisia iltoja kannattaisi jatkossa järjestää?

- Minuun voi tarvittaessa ottaa yhteyttä haastattelua varten vanhemmuuden tuesta

Yhteystiedot:

Kiitos vastauksestasi ja hyvää syksyn jatkoa!

Emma ja Ronja, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

TEEMALLISET PERHEILLAT OSANA VANHEMMUUDEN TUKEMISTA

TOIMINTAMALLI

SISÄLTÖ

Vanhempien ajatuksia vanhemmuuden tukemisesta
Teemalliset perheillat
Iltojen rakenne
Mainostaminen
Teemat
Missä iltoja kannattaa järjestää?
Lähteet

TEEMALLISET PERHEILLAT

- Teemalliset perheillat tuovat perheille tukea, apua ja vinkkejä lapsiperheiden arkeen.
- Illat ovat avoimia kaikille, joten ei ole väliä missä koulussa tai päiväkodissa lapsi on.
- Iltojen avulla pyritään antamaan varhaista tukea, vahvistaa vanhemmuutta, jakaa informaatiota, tuoda esiin erilaisia palveluita ja toimijoita sekä luoda vertaisuutta.
- Kohtaamisen tarve oli illoissa keskeisenä asiana, mikä oli noussut vanhempien toiveesta kohdata asiantuntijoita, toimijoita sekä muita vanhempia.

VANHEMPIEN AJATUKSIA VANHEMMUUDEN TUKEMISESTA

- "Tukiverkko olisi hyvä olla, jota meillä ei ole."
- "Perhelähtöiset kaupungin päätökset."
- "Vanhempien parisuhteen tuki."
- "Kasvatusneuvojen saaminen, työnantajan joustot työpaikalla ja ymmärrys lapsiperhettä kohtaan."
- "Vertaistuki -> asioiden jakaminen toisten samassa elämäntilanteessa olevien kanssa on todella tärkeää."
- "Yhteistä toimintaa perheiden kanssa."
- "Läheiset ihmiset, jotka ovat perheen arjessa mukana."

ILTOJEN RAKENNE

▪ Lastenhoito illan ajaksi, jotta koko perheellä on mahdollisuus osallistua iltaan ▪ Iltaapalaa tarjolla kaikille ▪ Illan teemaan perehdytään asiantuntijoiden kanssa - Lyhyitä puheenvuoroja avaamaan aihetta ▪ Vapaata keskustelua	▪ Illan ei tule olla liian luentomainen ▪ Vanhempien toiveena saada vertaistukea muilta samassa tilanteessa olevilta vanhemmilta -> mahdollisimman paljon keskustelua, johon vanhemmat osallistuvat ▪ Aikatauluun väljyyttä, jotta mahdolliselle keskustelulle on aikaa ▪ "Tietopaketin" antaminen vanhemmille voisi lisätä aiheesta keskustelua myös kotona

TEEMAT

- Teini-ikäisten vanhemmuus
- Nyrkit heiluu
- Kiintymyssuhde erityislasten kanssa
- Vertaistuki
- Lapsiperheiden palvelut
- Hyvä vanhemmuus ja parisuhde -> haasteet
- Yksinhuoltajuus
- Käyttäytymishäiriöt
- Kahden kodin kasvatus
- Ero- ja uusioperheet
- Erityislapsen itsenäistymisen tukeminen
- Lapsen mielialaongelmat
- Murrosikäisen lapsen arki -> haasteet
- Lapsen kasvattaminen
- Villin lapsen kasvatus
- Koulun ja kodin yhteistyö
- Lapsen arvomaailman kehittymisen tukeminen
- Arjen hallinta lapsiperheessä
- Koulunsa aloittavan kasvatus
- Lapsien välisen ystävyssuhteen tukeminen
- Parisuhteen ylläpitäminen lapsiperheessä
- Avioeron jälkeisen menettämisen tuska, luottamuksen puute sekä yksinäisyys -> mistä saisi vapaaehtoisia rinnalleen?

MISSÄ ILTOJA KANNATTAA JÄRJESTÄÄ?

- Paikoissa, joihin on helppo -> avoimia paikkoja ja sijainniltaan hyvien yhteyksien päässä
- Neuvola
- Päiväkoti
- Koulu
- Tilat, joihin voi tulla perheenä
- Perhekeskus
- Vanhempainillat
- Eri puolilla kaupunkia, jotta mahdollisimman monella mahdollisuus osallistua

- Teemallisten perheiltojen tulee olla paikkoja, joihin jokaisella on mahdollisuus osallistua
- Kynnys osallistumiseen tulisi karsia pois pitämällä illat mahdollisimman rentoina ja mukavina kohtaamisen paikkoina

LÄHTEET

- <https://lapeetelasavo.com/2017/10/10/kaipaanko-tsemppia-lapsiperheen-arkeen-lape-perheillat-just-for-you/>